

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS

BYROJA E ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

Programi mësimor

Histori dhe shoqëri për klasën VI

Shkup, 2025

TË DHËNA THEMELORE PËR PROGRAMIN MËSIMOR

Lënda mësimore	<i>Histori dhe shoqëri</i>
Lloji/kategoria e lëndës mësimore	E detyrueshme
Klasa	VI (e gjashtë)
Temat/fushat e programit mësimor	HISTORI • Hyrje në histori • Parahistoria • Civilizimet e Lashta • Ballkani në Kohën e Lashtë • Roma e Lashtë GJEOGRAFI • Orientimi në hapësirën gjeografike • Gjeografia e vendeve mesdhetare ARSIMI QYTETAR • Demokracia dhe ligjet
Numri i orëve	3 orë javore/108 orë vjetore
Pajisjet dhe mjetet	• Pajisje digjitale inteligjente (smart). • Tekst shkollor. • Enciklopedi, fjalorë, atlas historik, atlas gjeografik. • Hartat dhe atlaset historike. • Hamer, flipçart, marker;, letër vizatimi, shumës me ngjyra, vizore, kompas, gërrshërë, ngjitës, shirit ngjitës, kompjuter, projektor LCD. • Material i ilustruar për: qytetërimet e lashta, trashëgiminë kulturore botërore, Detin Mesdhe, zonat kohore. • Globi, harta fiziko-gjeografike e botës, harta gjeografike me shkallë të ndryshme (planet, topografike, politike, ekonomike etj.), busulla.

	• Fletët e punës (sipas tekstit/manualit), hartat memece. • Kalendari i matjes së kohës dhe ilustrimet nga kalendarët historikë. • Paraqitje ilustruese e periudhave historike. • Prezantime të gjetjeve arkeologjike në botë dhe vendin tonë. • Afati kohor për ngjarjet e kaluara. • Revista, gazeta, portale interneti, rrjete sociale. • Përmbajtje, aplikacione të regjistruara audiovizuale të përshtatshme për moshën. • Burime të tjera të mësuarit: monumentet e kulturës, muzetë, bibliotekat, institucionet kombëtare.
Normativi i kuadrit mësimor	Mësimi i lëndës histori dhe shoqëri në klasën e gjashtë mund të realizohet: Për histori • Profesor i diplomuar në histori, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të fituara sipas SETK ose shkallës së përfunduar VII/1; • Historian i diplomuar, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose të përfunduar shkallën VII/1; • historian-arkivist i diplomuar, me përgatitje pedagogjike-psikologjike dhe metodologjike të fituar në institucionet e arsimit të lartë të akredituar, niveli VI A i kualifikimit sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose shkallës VII/1 të përfunduar; • Profesor i diplomuar i historisë me degën arkeologji-mësimdhënie, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose shkallës së përfunduar VII/1. Për gjeografi • Studime në gjeografi, drejtimi mësimdhënës, nivel kualifikimi VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose shkallën e përfunduar VII/1. Për arsim qytetar • Profesor i diplomuar në histori, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të fituara sipas SETK ose shkallës së përfunduar VII/1; • Historian i diplomuar, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose të diplomës së përfunduar VII/1; • historian-arkivist i diplomuar, me përgatitje të fituar pedagogjike - psikologjik dhe metodike

	Institucionet e arsimit të lartë të akredituara, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të fituara sipas SETK ose shkallës së përfunduar VII/1; • Profesor i diplomuar i historisë me degën arkeologji-mësimdhënie, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të fituara sipas SETK ose shkallës së përfunduar VII/1; • Profesor i diplomuar në sociologji, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të fituara sipas SETK ose shkallës së përfunduar VII/1; • Sociolog i diplomuar, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të fituara sipas SETK ose të përfunduar VII/1; • Profesor i diplomuar në filozofi, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të fituara sipas SETK ose shkallës VII/1 të përfunduar; • filozof i diplomuar, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose shkallën e përfunduar VII/1; • Profesor i diplomuar në filozofi dhe arsim qytetar, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose të përfunduar shkallën VII/1.
--	---

NDËRLIDHJA ME STANDADRET KOMBËTARE

*Rezultatet e të nxënësve të përcaktuara në programin mësimor çojnë në përvetësimin e kompetencave të mëposhtme të mbuluara nga fusha **Shoqëria dhe kultura demokratike** nga standardet kombëtare:*

<i>Nxënësi /nxënësjë din dhe/ose mund:</i>	
VI-A.1	të shpjegoj sesi faktorët socialë ndikojnë te personi dhe mjedisi dhe t'i marrin parasysh gjatë formimit të një mendimi dhe vendimmarrja;
VI-A.2	të analizojë sjelljen e tij/saj në mënyrë që të përmirësohet, duke vendosur objektiva realiste dhe të arritshme për aktivin veprim në komunitet;
VI-A.3	të formulojë dhe argumentojë pikëpamjet e tij, të dëgjojë dhe analizojë pikëpamjet e të tjerëve dhe të respektojë sjelljet ndaj tyre, edhe kur nuk është dakord;

VI-A.4	të bëj një reflektim kritik për vlerat dhe sjelljet e ndryshme personale dhe sociale në kontekste të ndryshme (p.sh në situata të ndjeshme etike), të respektojë normat dhe vlerat e pranuar nga shoqëria, por edhe t'i sfidojë ato kur mendon se është e nevojshme;
VI-A. 5	të kuptoj dallimet midis njerëzve në çdo bazë (gjinisë dhe përkatësisë etnike, moshës, aftësitë, statusi sociale etj.);
VI-A. 6	të njohë praninë e stereotipeve dhe paragjytimeve tek vetja dhe tek të tjerët dhe të kundërshtojë diskriminimin;
VI-A.7	të njohin manifestimin e dhunës verbale dhe fizike në mjedisin e tyre, të perceptojnë pasojat nga dhuna dhe për t'i rezistuar asaj;
VI-A.8	të vërej se çfarë i bashkon dhe çfarë i ndan njerëzit në komunitet, për të gjetur mënyra për të kontribuar në përparimin e komuniteti, duke marrë parasysh nevojat dhe interesat e të gjithëve;
VI-A.9	të njohë grupet vulnerabil në shoqëri, të marrë pjesë në aksione humanitare dhe vullnetare dhe t'i mbështesë ato;
VI-A.12	të analizojë dhe diskutojë në mënyrë kritike vlerat e shoqërisë civile, rolet dhe sjelljet e ndryshme të qytetarëve dhe për rolin e tij në të;
VI-A.13	të analizojë nocionin e të drejtave të njeriut dhe të drejtave të fëmijëve, të identifikojë rastet e shkeljes së të drejtave dhe të ndërmerret aktivitete për respektimin e tyre pa dallim;
VI-A.14	për të analizuar dhe diskutuar përgjegjësitë e autoriteteve ekzekutive, legjislativë dhe gjyqësore në sundimin e ligjit dhe rolin e shtetit në mbrojtjen e të drejtave të njeriut;
VI-A.15	të identifikojë situatat në të cilat qytetarët mund të ndikojnë në jetën në komunitet dhe të angazhohen në përmirësim të kushteve;
VI-A.16	të njohë situatat e shpërdorimit të pushtetit, të shpjegojë ndikimin e dëmshëm të korrupsionit tek individ, grupi dhe shoqërinë dhe të kundërshtojnë fenomene të tilla në mjedis;
VI-A.19	të shpjegojë rëndësinë e proceseve demokratike në shoqëri dhe të zbatojë parimet e pjesëmarrjes demokratike brenda shkollës;
VI-A.21	të dallojë kuptimin e termave: komb, popull, bashkësi etnike, qytetarë dhe individë; të dukurive: etnike dhe kombësia, patriotizmi dhe nacionalizmi, shumica dhe pakica; si dhe nocionet: territor, rajon, shtet, shoqëri, qeverisje etj. dhe t'i përdorin ato në përputhje me rrethanat e ndryshme të cilave u referohen;
VI-A.22	të identifikojë dhe respektojë të gjitha simbolet kombëtare të shtetit të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe të manifestojë ndjenjën e përkatësisë ndaj shtetit;
VI-A.23	identifikoni veçoritë gjeografike të kontinenteve, rajoneve dhe vendeve të botës dhe lidhni ato me të zhvillimin e tyre social;
VI-A.24	të identifikojë veçoritë gjeografike të vendit tonë dhe t'i ndërlidhë ato me zhvillimin shoqëror;

VI-A.25	të shpjegojë karakteristikat e mjedisve natyrore dhe shoqërore dhe lidhjen e tyre me organizimin e jetët e njerëzve;
VI-A.27	të tregojë dhe të shpjegojë historinë (sociale, kulturore dhe politike) të popullit të vet dhe historitë e të tjerëve popujt që jetojnë në vendin tonë dhe në rajon, me veçoritë e tyre dhe në kontekstin e së kaluarës së përbashkët historike;
VI-A.29	të identifikojë dallimet dhe ngjashmëritë midis feve më të përhapura në botë dhe ateizmit/agnosticizmit, me veçori theksimi i normave etike dhe vlerave që ato përfaqësojnë.

<i>Nxënësi/nxënësjë kupton dhe pranon se:</i>	
VI-B. 1	nuk duhet të diskriminojë në bazë të dallimeve ndërmjet njerëzve (gjinia dhe përkatësia etnike, moshë, aftësitë, statusi social, etj.);
VI-B. 2	të gjithë njerëzit, përfshirë fëmijët, kanë të drejtë të shprehin mendimet dhe pikëpamjet e tyre dhe të marrin pjesë në marrjen e vendimeve në lidhje me nevojat dhe interesat e tyre;
VI-B.4	respektimi jo selektiv i të drejtave dhe lirive të njeriut është çelësi për mirëqenien e individëve dhe shoqërisë në tërësi;
VI-B.5	barazia dhe kohezioni social janë të nevojshme për funksionimin e suksesshëm të komunitetit;
VI-B.6	angazhimi personal dhe bashkëpunimi me të tjerët janë thelbësore për arritjen e interesit të përbashkët publik;
VI-B.7	çdo qytetar është i detyruar të sillet me përgjegjësi ndaj bashkëqytetarëve, komunitetit dhe shoqërisë në tërësi, duke pasur vazhdimisht merr parasysh pasojat e veprimeve të tij mbi të tjerët dhe mjedisin;
VI-B. 8	çdo qytetar është i detyruar të respektojë ligjet, rregullat dhe rregulloret që rregullojnë sjelljen e njerëzve dhe funksionimin e institucioneve;
VI-B.9	çdo qytetar duhet të marrë përgjegjësinë për ndryshimet në natyrë të shkaktuara nga aktivitetet njerëzore;
VI-B.11	secili ka të drejtë të zgjedhë se cilën fe e konsideron të tyre, domethënë të zgjedhë të mos i përkasë asnjë feje, pa pasur pasojë nga zgjedhja e bërë;
VI-B.12	vendi ynë është një shoqëri multikulturore/multi-etnike në të cilën jetojnë pjesëtarë të kulturave/etnive të ndryshme dhe secili prej qytetarëve të saj është përgjegjës për të kontribuar në shkëmbimin ndërkulturor dhe respektimin e të drejtave të njeriut në interes të jetuarit së bashku në një shoqëri të integruar, kohezive etnikisht;
VI-B. 13	Identiteti kombëtar, i cili rezulton nga përkatësia në shtetin e Republikës së Maqedonisë së Veriut, është një komponent i rëndësishëm të identitetit të gjithë qytetarëve të vendit.

Programi mësimor përfshin gjithashtu kompetencat përkatëse nga fushat e mëposhtme transversale të Standardeve Kombëtare:

Shkrim - leximi gjuhësor, matematika dhe shkencat natyrore, shkrim-leximi digjital, zhvillimi personal dhe social, teknologjia, teknologjia dhe sipërmarrja dhe shprehja artistike dhe kultura

<i>Nxënësi /nxënësjë din dhe/ose mund:</i>	
I-A.2	të njohë dhe të përdorë forma të ndryshme të shprehurit me shkrim: letrare (poemë, tregim, prezantim/fjalim, ese letrare, ditar etj.) dhe joletrare (ese tematike, raport, kërkesë, njoftim, reklamë etj.);
I-A.3	të udhëheqë një dialog kritik dhe konstruktiv, duke i shprehur pikëpamjet e tij në mënyrë argumentuese;
I-A.5	për të përgatitur dhe mbajtur një fjalim me një përmbajtje të ndryshme dhe për një qëllim tjetër, duke marrë parasysh audiencën (moshën dhe diversiteti etnik/kulturor);
I-A.8	të kuptojë përmbajtjen e mesazheve audio: të jetë në gjendje të nxjerrë, analizojë, vlerësojë/vlerësojë dhe përmbledhë informacionin nga dhe të shprehë mesazhet (me shkrim dhe me gojë) me fjalët e veta;
I-A.9	të kuptojë përmbajtjen e një teksti të shkruar: të jetë në gjendje të nxjerrë, analizojë, vlerësojë dhe përmbledhë informacionin nga tekstin dhe t'i shprehë ato (me shkrim dhe me gojë) me fjalët e veta;
I-A.10	të kuptojë përmbajtjen e paraqitur vizualisht (diagrame, tabela dhe grafikë, ilustrime, animacione etj.), të jetë në gjendje të nxjerrin, analizojnë, vlerësojnë/vlerësojnë dhe përmbledhin përmbajtjet e paraqitura vizualisht dhe shpjegojnë ato (me shkrim dhe me gojë);
I-A.12	të përdorin informacione nga burime dhe media të ndryshme dhe t'i qasen në mënyrë kritike, duke marrë parasysh burimin, kontekstin, qëllimin dhe besueshmërinë e informacionit të paraqitur.
III-A.5	të rekomandojë/zbatojë një shkallë në kontekste të ndryshme të jetës së përditshme,
III-A.16	të bëjë dhe të përdorë vizatime në shkallë dhe të interpretojë hartat,
III-A.25	vendosni se si të kontrolloni rezultatet dhe konsideroni nëse përgjigja është e arsyeshme në kontekstin e problemit,
III-A.29	të shqyrtojë dhe të zgjedhë ide, të vëzhgojë, të parashikojë dhe të vendosë supozime (hipoteza), të mbledhë dhe vlerësojë provat, të kontrollojë parashikimet, të planifikojë, të organizojë dhe të kryejë kërkime, të regjistrojë, përpunojë, analizojë dhe të paraqesë rezultatet, të vlerësojë dhe diskutojë përfundimet,
III-A.67	të orientohe në hapësirë me ndihmën e skicave, hartave, inëizimet dhe paraqitjeve digjitale të zonave të dhëna gjeografike.
IV-A.9	në komunikimin me të tjerët në hapësirën digjitale multikulturore, respekton pjesëmarrësit e ndryshëm dhe i ndjek ata normat ligjore, kulturore dhe etike të sjelljes në hapësirën digjitale;
IV-A.10	të kujdeset për identitetin, sigurinë dhe reputacionin e tij digjital dhe të respektojë politikat e privatësisë;
IV-A.12	për të eksploruar mundësitë për përdorimin e modeleve dhe simulimeve të ndryshme, duke kombinuar statike dhe dinamike përfaqësime, tinguj, tekst dhe imazhe për të modifikuar ose krijuar produkte të thjeshta multimediale krijuese me një qëllim specifik dhe për një audiencë specifike;

IV-A.13	të përcaktojë kriteret e cilësisë për produktet dhe zgjidhjet digjitale, duke përfshirë inovacionin dhe dobinë;0
V-A.3	të identifikojë komponentët e ndryshëm të identitetit të vet i cili ndërtohet mbi bazën e përkatësisë në grupe të ndryshme shoqërore (për shembull: identiteti gjinor, etnik dhe kombëtar) dhe rolet e ndryshme në të cilat ato kanë jeta (p.sh.: nxënësi, biri/bija);
V-A.4	të bëj vlerësim aftësitë dhe arritjet e veta (duke përfshirë pikat e forta dhe të dobëta) dhe bazuar në këtë të përcaktojë prioritetet që do të mundësojnë zhvillimin dhe avancimin e tij/saj;
V-A.5	të njohë emocionet tek vetja dhe tek të tjerët, të perceptojë pasojat e reagimeve të veta emocionale në situata të ndryshme dhe të përdorë strategji të përshtatshme për t'u përballur me emocionet;
V-A.6	për të vendosur synime për mësimin dhe zhvillimin personal dhe për të punuar në tejkalimin e sfidave që dalin në rrugën drejt realizimi i tyre;
V-A.7	të përdorin përvojat e tyre për të lehtësuar mësimin e tyre dhe për të përshtatur sjelljen e tyre në të ardhmen;
V-A.8	të organizojë kohën e tij/saj në një mënyrë që do t'i mundësojë atij/asaj të arrijë në mënyrë efikase dhe efektive qëllimet e vendosura qëllimet dhe për të kënaqur nevojat e veta;

V-A.9	të parashikojë pasojat e veprimeve të tij dhe të veprimeve të tjerëve për veten dhe për të tjerët;
V-A.10	të zbatojë parimet etike që vlerësojnë të drejtën dhe të gabuarën në veprimet e veta dhe të tjerëve dhe të shfaqë tipare të virtytshme të karakterit (siç janë: ndershmëria, drejtësia, respekti, durimi, kujdesi, mirësjellje, mirënjohje, vendosmëri, guxim dhe vetëdisiplinë);
V-A.11	të veprojë në mënyrë të pavarur, me vetëdije të plotë se kush, kur dhe si mund të kërkojë ndihmë;
V-A.12	përballuar me sukses presionet sociale;
V-A.13	të komunikojë me të tjerët dhe të paraqitet në mënyrë të përshtatshme për situatën;
V-A.14	të dëgjojë në mënyrë aktive dhe të përgjigjet në mënyrë të përshtatshme, duke treguar ndjeshmëri dhe mirëkuptim për të tjerët dhe duke shprehur shqetësimet e veta dhe nevojat në mënyrë konstruktive;
V-A.15	për të bashkëpunuar me të tjerët në arritjen e qëllimeve të përbashkëta, për të ndarë pikëpamjet dhe nevojat e veta me të tjerët dhe duke marrë parasysh pikëpamjet dhe nevojat e të tjerëve;
V-A.16	për të njohur problemet në marrëdhëniet me të tjerët dhe për t'iu qasur në mënyrë konstruktive zgjidhjes së konflikteve, respektimi i të drejtave, nevojave dhe interesave të të gjitha palëve të përfshira;
V-A.17	për të kërkuar reagime dhe mbështetje për veten e tyre, por edhe për të ofruar reagime dhe mbështetje konstruktive në përfitimi i të tjerëve;
V-A.18	të hetojë, duke bërë pyetje përkatëse, me qëllim zbulimin e problemeve, analizimin dhe vlerësimin e tyre informacione dhe sugjerime dhe për të kontrolluar supozimet;
V-A.19	për të bërë sugjerime, për të shqyrtuar mundësitë ndryshme dhe për të parashikuar pasojat për të nxjerrë përfundime dhe për të marrë vendime racionale;
V-A.21	të analizojë, vlerësoj dhe përmirësoj të mësuarit e tyre;

VII-A.9	të marrë pjesë aktive në punën ekipore sipas rregullave të miratuara më parë dhe me respekt të vazhdueshëm për rolin dhe kontributin e të gjithë anëtarëve të ekipit;
VIII-A.3	të shpreh idetë, përvojat dhe emocionet e veta, duke përdorur forma artistike ose forma të tjera të shprehjes krijuese (individuale ose kolektive);
VIII-A.5	të manifestojë njohuri për kulturën e vet dhe mënyrat e ndryshme të shprehjes së saj nëpërmjet letërsisë dhe artet vizuale, muzika dhe vallëzimi, ndërtesat dhe produktet e tjera kulturore;
VIII-A.6	të identifikoj dallimet dhe ngjashmëritë ndërmjet kulturës së tyre dhe kulturave të tjera në të ngushta dhe më gjerë mjedisin dhe të analizojë lidhjen dhe ndërvlerësinë e tyre;
VIII-A.7	të njohë dhe të shpjegojë se si veçoritë kulturore ndryshojnë me kalimin e kohës dhe në kontekste të ndryshme;
VIII-A.10	për të identifikuar dhe vënë në dyshim stereotipet dhe paragjykimet ndaj anëtarëve të grupeve të tjera kulturore që janë manifestohet në mjedisin e tij/saj;
VIII-A.12	të interpretojë botën jo vetëm nga këndvështrimi i pjesëtarëve të kulturës së tyre, por edhe përmes këndvështrimit të kulturave të tjera.
<i>Nxënësi/nxënësja kupton dhe pranon se:</i>	

I-B.1	përmes mësimi të gjuhës amtare zhvillohet identiteti i vet gjuhësor dhe kulturor dhe përmes komunikimit gjuhësor transmetohet trashëgimia kulturore dhe kultura e të jetuarit;
I-B.3	duke lexuar tekste me përmbajtje dhe strukturë të ndryshme, zhvillohet shkrim-leximi, krijohet një këndvështrim më i gjerë për veten dhe botën dhe nxitet të shkruarit nga nevoja dhe kënaqësia;
I-B.4	përmbajtja dhe mënyra e të shprehurit të mendimit mund të kontribuojë në ruajtjen dhe përmirësimin e komunikimit, por edhe të shkaktojë keqkuptime dhe konflikte;
III-B.5	kurioziteti dhe inovacioni janë çelësi për zhvillimin e mendimit kërkimor shkencor;
III-B.9	duhet të kuptojë avantazhet, kufizimet dhe rreziqet e teorive shkencore dhe zbatimin e tyre dhe të tregojë të zhvilluara qëndrimi ndaj marrjes së vendimeve të sakta dhe ndërtimit të vlerave, duke përfshirë aspektin moral në zgjidhjen e problemeve.
IV-B.3	Potencialet e TIK-ut do të rriten dhe duhet të monitorohen dhe përdoren, por gjithashtu duhet të ketë një marrëdhënie kritike me besueshmërinë, konfidencialitetin dhe ndikimin e të dhënave dhe informacioneve që janë të disponueshme përmes digjitalit.
IV-B.4	në hapësirën digjitale është e rëndësishme të sigurohet mbrojtja e identitetit, privatësisë dhe sigurisë emocionale, të mos përdoret gjuha e urrejtjes dhe dhuna kibernetike dhe të respektohen rregullat dhe normat e komunikimit digjital.
IV-B.5	informacioni i disponueshëm në hapësirën digjitale duhet të përdoret në mënyrë etike, sipas rregullave të përcaktuara dhe për të mirën e njerëzve;
V-B.2	realizimi i identitetit të vet kontribuon në forcimin e vetëbesimit dhe zhvillimit personal;

V-B.3	arritjet dhe mirëqenia e dikujt varen kryesisht nga përpjekja që investon dhe nga rezultatet që arrin;
V-B.4	çdo veprim që ai ndërmerr ka pasoja për të dhe/ose për mjedisin e tij/saj;
V-B.7	iniciativa, këmbëngulja, këmbëngulja dhe përgjegjësia janë të rëndësishme për kryerjen e detyrave, arritjen e qëllimeve dhe tejkalimin e sfidave në situatat e përditshme;
V-B.8	ndërveprimi me të tjerët është i dyanshëm - ashtu siç ai/ajo ka të drejtë t'u kërkojë të tjerëve të kënaqin interesat dhe nevojat e tij/saj, ai/ajo gjithashtu ka përgjegjësinë t'u japë hapësirë të tjerëve për të kënaqur nevojat e tyre.
V-B.9	kërkimi i komenteve dhe pranimi i kritikave konstruktive çon në përparimin personal në nivel individual dhe shoqëror;
VII-B.4	etika e punës, ndjeshmëria kulturore dhe qëndrimi ndaj të tjerëve janë të rëndësishme për krijimin dhe ruajtjen e një klime pozitive pune;
VII-B.5	burimet nuk janë të pakufizuara dhe duhet të përdoren me përgjegjësi;
VIII-B.3	respektimi dhe promovimi i kulturës së vet kontribuon në forcimin e identitetit dhe dinjitetit kulturor;
VIII-B.4	diversiteti kulturor ndikon në zhvillimin e identitetit të pjesëtarëve të kulturave të ndryshme;
VIII-B.5	dallimet ndërmjet kulturave duhet të shihen si një mundësi për të mësuar dhe si një sfidë për mirëkuptim dhe përparim të ndërsjellë;
VIII-B.6	respektimi dhe promovimi i kulturave të tjera kontribuon në sigurimin e respektimit të kulturës së dikujt nga të tjerët.

REZULTATET E TË NXËNIT

HISTORI

Tema: HYRJE NË HISTORI Orët e përgjithshme: 3	
Rezultatet nga mësimi Nxënësi do të jetë në gjendje të: 1. shpjegon rëndësinë e mësimin të historisë si lëndë; 2. klasifikon dhe krahason burimet historike sipas besueshmërisë së tyre dhe vlerëson rëndësinë e tyre për historinë si shkencë; 3. shpjegon ndarjen e historisë dhe krahason veçoritë kryesore të periudhave historike; 4. krahason mënyrat e numërimit të kohës në të kaluarën dhe sot dhe njehson periudhat kohore. Nxënësi/nxënësja do të: 1. të zhvillojë respektin për historinë si shkencë dhe lëndë dhe rolin e saj në shoqërinë bashkëkohore.	
Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Pse dhe si e studiojmë historinë? (e kaluara, historia, historianët, Herodoti, nocionet historike)	• Shpjegon kuptimin e shkencës historike dhe shfaqjen e saj. • Shpjegon objektin e studimit të shkencës historike. • Përvijon nocionet historike për mësimin e historisë.
• Nocioni i burimeve historike (burimet historike, filologjike, arkeologji, muze, arkiv, bibliotekë)	• Klasifikon dhe krahason llojet e burimeve historike. • Lidh llojet e burimeve historike me institucionet në të cilat mbahen (arkiv, muze, bibliotekë).
• Nocioni i kohës historike	• Shpjegon termat kronologji, epokë, shekull, kalendar, periudha historike. • Shpjegon ndarjen e historisë dhe karakteristikat kryesore të periudhave historike. • Shpjegon mënyrat e numërimit të kohës dhe shërbehet me shirit kohorë.

(kronologjia, shekulli, epoka, kalendari, parahistoria, koha e gurit dhe e metalit, koha e lashtë, mesjeta, koha e re, koha më e re)	• Vendos një kornizë kohore specifike (dekadë, shekull, mijëvjeçar) në një afat kohor.
Shembuj aktivitete • Mësimdhënësi/ja vizaton një vijë në hamer të gjatë ose në disa fletë të bashkuara dhe shpjegon se do të krijohet një shirit kohor në të cilin do të futen ngjarje të caktuara historike në mënyrë kronologjike. Parahistoria është shënuar në fillim të shiriti, e ndjekur nga Historia. Nxënësit në këtë orë shënojnë vetëm periudhat bazë, si paleoliti, neoliti, fillimi i erës së re etj. Me çdo mësim të mëpasshëm shtohen ngjarje dhe qytetërime specifike. Mësimdhënësi/ja nxit nxënësit të përdorin ngjyra ose simbole të ndryshme për qytetërime të ndryshme. Në këtë mënyrë, nxënësit do të vizualizojnë lidhjen kronologjike dhe zhvillimet paralele në rajone të ndryshme, gjë që do t'i ndihmojë ata të kujtojnë më lehtë vitet dhe periudhat përmes lidhjes logjike. • Mësimdhënësi/ja i ndan nxënësit në grupe më të vogla dhe secili grup merr material mësimor në të cilin ata gjenden: – fotografia e një arkeologu në një vend arkeologjik; – shkruar vite dhe data të ndryshme; – tekste të shkruara me shkrim të ndryshëm; – piktura për disa varre; – imazhe të disa monedhave. Në një fletë shkruhen shkencat ndihmëse historike: arkeologjia, kronologjia, paleografia, heraldika dhe numizmatika me shpjegimin e lëndës së tyre të studimit. Mësimdhënësi /ja i udhëzon të lidhin shkencat ndihmëse me objektet që gjenden në fletë. Më pas mësimdhënësi shkruan në tabelë shkencat historike ndihmëse dhe një përfaqësues i grupit vendos fletën që i përgjigjet shkencës. • Mësimdhënësi shpjegon se të gjitha gjurmët e lëna nga njeriu në të kaluarën zbulojnë detaje për të kaluarën dhe mënyrën e jetesës së të parëve tanë. Ai flet me nxënësit dhe u bën pyetje: 1. Në bazë të cilave gjurmë të së kaluarës mund të dimë se si dukeshin paraardhësit tanë? (ilustrim) 2. Nga e dinë ata se në çfarë kushtesh kanë jetuar dikur gjyshërit e tyre? (tregime, poezi, letra) Mësimdhënësi /ja rendit llojet e burimeve historike dhe vizaton në tabelë një tabelë me tre kolona: llojin e burimeve historike; kush janë; ku mbahen. Fillimisht plotësohet kolona e parë dhe e tretë, më pas mësimdhënësi thotë me zë të lartë një përzierje burimesh historike (për shembull, paratë, këngët, ligjet, bizhuteritë, kontrata) dhe nxënësit përgjigjen se në cilën kolonë duhet të fusin.	

• Nxënësit ndahen në dyshe ose grupe dhe u jepen materiale që përfshijnë një burim të shkruar, një foto ose kopje të një objekti të mbuluar me tokë/rërë (që do të "zbulohet"), një letër dhe një rrëfim të shkurtër (përshkrim i një ngjarjeje ose personi historik, por pa një kontekst të qartë). Detyra e tyre është të hedhin dritë dhe të zbulojnë se çfarë ka ndodhur saktësisht dhe ku, përmes hulumtimit dhe analizës së llojeve të ndryshme të burimeve.

Tema: **PARAHISTORIA**

Orët e përgjithshme: 8orë

Rezultatet e të nxënit

Nxënësi /nxënësja do të jetë në gjendje të:

1. shpjegon krijimin e bashkësive të para njerëzore dhe ndryshimin nga mënyra e jetesës nomade në atë të qëndrueshme;
2. shpjegon dhe krahason jetën e njerëzve në epokën e gurit dhe të epokës së metalit;
3. shpjegon ndryshimet shoqërore dhe ekonomike dhe jetën e përditshme të njerëzve në parahistorinë;
4. përshkruan arritjet kulturore, shkencore dhe teknologjike të njerëzve parahistorikë;
5. shpjegon dhe krahason besimet e njerëzve parahistorikë.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Bashkësitë e para njerëzore (evolucioni, hordhia, gjinia, vëllazëria, fisi, koha e gurit, paleoliti, neoliti, nomadët)	• Shpjegon ndarjen e kohës së gurit dhe karakteristikat themelore të saj. • Përshkruan dhe krahason jetën e njerëzve në kohën e vjetër dhe të re të gurit.
• Shfaqja e bujqësisë dhe blegtorisë (vendbanime të përkohshme dhe të përhershme, fermerë, sëpatë guri, parmendë, parmendë hekuri, hark dhe shigjetë)	• Shpjegon shfaqjen e bujqësisë, blegtorisë dhe zejtarisë dhe ndryshimet që ndodhën në jetën e njerëzve parahistorikë.
• Zbulimi i metaleve (bakër, kallaj, hekur, derdhje, vegla, armë, shkëmbim natyral)	• Shpjegon ndarjen e epokës së metalit dhe karakteristikat e tij. • Përshkruan pasojat e zbulimit dhe përpunimit të metaleve. • Shpjegon shtresimin e shoqërisë.
• Agimi i teknologjive të reja (rrota, leva, ujitja, kullimi)	• Përshkruan se si shkenca dhe teknologjia ndryshuan jetën e njerëzve në kohët parahistorike. • Shpjegon rëndësinë e shpikjeve dhe teknologjive të reja në parahistori.

• Fillimet e artit njerëzor (arti i shpellave, lokalitetet arkeologjike, vendbanime mbi shtylla, Lasko, Altamira, Krapina, Lepenski Vir, Figurini, Perëndesha e Madhe Nënë, Govrlevo, Tumba Madzari)	• Përshkruan veçoritë më të rëndësishme të artit në parahistori. • Liston monumentet më të rëndësishme të artit shpellor në Evropë. • Liston vendet më të rëndësishme parahistorike në territorin e RMV (Tumba Madzari, Govrlevo, Crnobuki, Anzabegovo etj.) dhe gjetjet më të rëndësishme prej tyre.
• Besimet e njerëzve parahistorike (varrim, nekropol, totemizëm, animizëm)	• Shpjegon besimet më të vjetra të njerëzve parahistorikë. • Përshkruan rëndësinë e natyrës dhe të dukurive natyrore në shfaqjen e besimeve të njerëzve parahistorikë.
Shembuj aktivitetesh • Nxënësit shikojnë një prezantim për jetën njerëzore në epokën e gurit dhe shfaqjen e bashkësive të para njerëzore. Mësimdhënësi/ja i ndan nxënësit në dy grupe të mëdha në të cilat nxënësit punojnë në dyshe. Secili grup merr ilustrime të caktuara dhe detyrën për të përshkruar jetën e njerëzve sipas ilustrimeve. Grupi i parë: Ilustrime të jetës njerëzore në kohën e lashtë të gurit; Grupi i dytë: Ilustrime të jetës njerëzore në kohën e neolitit. Në tabelë mësimdhënësi vizaton Diagramin e Venit dhe fut informacionin nga prezantimet e nxënësve. Së bashku ata diskutojnë ngjashmëritë dhe ndryshimet në jetën e njerëzve parahistorikë. • Mësimdhënësi/ja u shpjegon nxënësve përmes një prezantimi se si dukeshin vendbanimet në kohët parahistorike, funksionin e tyre dhe materialet e përdorura për ndërtimin e tyre. Për detyrat e shtëpisë, nxënësit udhëzohen që nga materialet e disponueshme (shkopinj druri, letër, ngjitës, karton) të bëjnë maketë e një shtëpie gjysmë-nëntokësore, një kasolle dhe vendbanimeve mbi shtylla. Në orën tjetër nxënësit sjellin krijimet e tyre dhe mësimdhënësi organizon një ekspozitë ku secili nxënës shpjegon procesin e ndërtimit dhe rëndësinë e vendbanimit në kontekstin e parahistorisë. I njëjti aktivitet mund të kryhet më vonë duke bërë modele të vilave dhe insulave romake. • Mësimdhënësi përgatit fotografi referuese të pikturave të famshme të shpellave (p.sh. Lasko, Altamira) dhe materiale vizatimi (hamera, karton ose pëlhurë, bojëra). Në orë nxënësit ndahen në grupe dhe secilit grup i jepet një foto për ta riprodhuar. Nxënësit krijojnë kopje të pikturave me duart e tyre, duke u përpjekur të kapin stilin dhe simbolikën e veprave origjinale të artit. Mësimdhënësi bën në mënyrë aktive pyetje (p.sh., "Pse mendoni se njerëzit e vizatuan këtë kafshë?" ose "Çfarë historie mund të tregojë kjo foto?"), duke i motivuar nxënësit të vendosin veten në rolin e njerëzve parahistorikë dhe të krijojnë një histori rreth figurës. • Secili nxënës tërheq një fletë letre në të cilën është shkruar një fenomen natyror (bubullima, shi, borë) dhe mësimdhënësi i inkurajon ata të imagjinojnë situatën kur njerëzit e përjetuan atë për herë të parë. Secili nxënës duhet të krijojë një mit ose histori të shkurtër përmes së cilës do ta bëjë përpjekje për të shpjeguar shfaqjen ose kuptimin e një dukurie natyrore. Nxënësit mund të shtojnë simbole dhe vizatime si "objekte të shenjta" që do të ilustrojnë historinë e tyre.	

• Mësimdhënësi tregon një video-prezantim për vendet më të rëndësishme në Maqedoni nga koha e gurit dhe metalit dhe gjetjet më domethënëse që janë gërmuar. Nxënësve u jepet material mësimor me pyetje dhe detyra në dyshe dhe nuk ka hartë. Nxënësit duhet: 1. Të vizatojnë një tabelë me tre kolona në të cilën do të shënojnë emrat e vendeve nga koha e gurit të vjetër dhe të re dhe nga koha e metaleve. 2. Të shënohen në hartë vendet në Maqedoni dhe të vizatohen gjetjet karakteristike. Më poshtë është një aktivitet në të cilin nxënësit përdorin plastelinë për të krijuar gjetje të ndryshme që gjenden në Maqedoni.

Tema: CIVILIZIMET E VJETRA

Orët gjithsej: 12

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja do të jetë në gjendje të:

1. emërton qytetërimet më të vjetra dhe shpjegon kur dhe ku lindën;
2. shpjegon krijimin e qyteteve-shtete në Mesopotami dhe krijimin e mbretërive dhe perandorive të para;
3. shpjegon zhvillimin e qytetërimit egjiptian dhe ndikimin e tij në qytetërimet e mëvonshme;
4. përshkruan rendin shoqëror dhe jetën e përditshme në qytetërimet më të vjetra;
5. krahason dhe shpjegon besimet dhe fetë e popujve të Mesopotamisë dhe Egjiptit;
6. përshkruan arritjet kulturore, shkencore dhe teknologjike të qytetërimeve më të vjetra.

Nxënësi do të:

1. të zhvillojë respektin për qytetërimet më të vjetra si pjesë e trashëgimisë kulturore botërore.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Shtetet në Mesopotami (qytetërim, qytet, qytet-shtet, ndërthurje, Sumer, Akad, Babiloni)	• Përshkruan shfaqjen dhe zhvillimin e qytetërimeve përgjatë lumenjve Tigër dhe Eufrat. • Përshkruan kushtet natyrore dhe shpjegon rolin e tyre në shfaqjen dhe zhvillimin e qytetërimeve të para. • Liston mbretëritë dhe perandoritë më të rëndësishme në Mesopotami dhe përshkruan karakteristikat e tyre themelore.
• Egjipti i lashtë (Egjipti i Epërm dhe i Poshtëm, Nili, dinastia)	• Përcakton vendndodhjen e qytetërimit të lashtë egjiptian në një hartë historike. • Përshkruan veçoritë më të rëndësishme të mbretërisë egjiptiane.
• Mbretërit dhe faraonët	• Përshkruan format e qeverisjes: qytet-mbretëri, mbretëri, perandori.

(mbretëria, perandoria, ligji, faraoni, kodi i Hamurabit)	• Përshkruan rolin e faraonit në piramidën e hierarkisë shoqërore dhe emërton faraonët e njohur. • Kupton rëndësinë e rendit juridik dhe vë në dukje kodet më të rëndësishme (për shembull, Kodi i Hamurabit). • Shpjegon rolin e Kodit të Hamurabit në jetën e përditshme të njerëzve.
• Shoqëria në Mesopotami dhe Egjipt (fisnikët, njerëzit e lirë, skllavër, mbreti, priftërinjtë, skribët, ushtarët, artizanët, tregtarët, fshatarët, pozicioni, gruaja)	• Thekson shtresat shoqërore në mbretëritë e Mesopotamisë dhe Egjiptit dhe kupton rolet e tyre. • Përshkruan (përmes shembujve) pozitën e gruas në disa qytetërime të lashta.
• Jeta e përditshme në qytetërimet më të vjetra (kanale, argjinatura, penda, pishina, hurma, balta, papirusi, bujqësia, peshkimi, zeje, tregti, detarë)	• Përshkruan profesionet kryesore të popullsisë dhe rendit shembuj të profesioneve karakteristike të disa qytetërimeve të lashta. • Përshkruan jetën e përditshme të njerëzve (ushqim, veshje, festime) duke përdorur shembuj nga qytetërime të ndryshme të lashta.
• Zhvillimi i shkencave dhe teknologjive në Mesopotami dhe Egjipt (matematikë, astronomi, astrologji, mjekësi, mumje, ndërtim, zigurat, piramida, tempuj)	• Jep shembuj të arritjeve teknologjike në qytetërime të ndryshme të lashta dhe shpjegon shkurtimisht rëndësinë e tyre. • Përshkruan zhvillimin e ndërtimeve dhe ndërtësive publike. • Shpjegon sesi armët e reja dhe rrjetet rrugore bëhen vegla për luftë dhe pushtim. • Shpjegon rolin e qytetërimeve të lashta në zhvillimin e astronomisë dhe astrologjisë. • Shpjegon (përmes shembujve) rolin e qytetërimeve të lashta në zhvillimin e mjekësisë, farmakologjisë dhe matematikës.
• Kultura e Mesopotamisë dhe Egjiptit (pikturë, skulpturë, relief, afresk, sfinks)	• Citon shembuj të veprave të artit/arritjeve arkitekturore të qytetërimeve të lashta dhe përshkruan shkurtimisht ato.
• Shkrim-leximi dhe edukimi në qytetërimet më të vjetra (shkronjë, shkrim figurash, shkrim kunjor, hieroglifë, shkolla për shkruar, shkrim fonetik, alfabeti, letërsia, epika)	• Njih shkrimet e qytetërimeve të lashta, tregon se çfarë lloj shkrimi është secili dhe shpjegon se çfarë përfaqësojnë personazhet në secilin shkrim. • Përshkruan materialet e shkrimit të përdorura në qytetërimet e lashta. • Shpjegon sesi shkrimi dhe edukimi në qytetërimet më të vjetra ndryshoi jetën e njerëzve. • Citon shembuj të veprave letrare nga qytetërimet e lashta dhe shpjegoni

	shkurtimisht temat/përmbajtjen e tyre.
• Religjioni në Mesopotami dhe Egjipt (feja, besimet, politeizmi, hyjnitë, tempujt, priftëria, balsamimi, varret, mumjet)	• Përshkruan karakteristikat e hyjnive në qytetërimet më të vjetra. • Shpjegon besimet që lidhen me lindjen, jetën dhe vdekjen midis popujve nga disa qytetërimet të lashta. • Jep shembuj tempujsh/shenjtorë të qytetërimeve më të vjetra dhe përshkruan karakteristikat e tyre. • ngjashmëritë Liston dhe dallimet në fetë e qytetërimeve më të vjetra.

Shembuj aktivitetesh

- Mësimdhënësi/ja u paraqet nxënësve një hartë me veçoritë natyrore dhe gjeografike (lumenj, shkretëtira, dete, male) të Mesopotamisë. Nëpërmjet një prezantimi, ai/ajo shpjegon shfaqjen e qyteteve të para në zonën midis lumenjve Tigër dhe Eufrat, kushtet natyrore dhe krijimin e qytet-shteteve të para. Ai rendit mbretëritë dhe perandoritë më të rëndësishme në Mesopotami dhe i shkruan në një tabelë: Sumerin dhe Akadin, Asirinë dhe Mbretërinë Babilonase. Nxënësit ndahen në tre grupe më të mëdha. Secili nxënës në grup merr një kartë me pyetje në lidhje me vendin që u caktuan dhe më pas marrin udhëzime se ku të kërkonin përgjigjet e pyetjeve. Nxënësit punojnë në grupe dhe shkruajnë përgjigjet e tyre. Pasi nxënësit të kenë mbaruar punën e tyre, mësimdhënësi formon grupe të reja me tre nxënës: një nga grupi që punoi për Sumerin dhe Akadin, një tjetër nga grupi që punoi në Asirinë dhe një i tretë nga grupi që punoi për Mbretërinë Babilonase. Nxënësit duhet të bashkojnë atë që zbuluan në grupet e mëparshme në një të tërë - Mesopotami. Grupet paraqesin vëzhgimet e tyre përfundimtare. Nxënësit e mbetur plotësojnë dhe ndoshta korrigjojnë informacionin e pasaktë. Më pas, në një diskutim të hapur, ata së bashku përcaktojnë kushtet natyrore që çuan në shfaqjen e qytetërimit specifik dhe karakteristikat e tij. E njëjta procedurë përsëritet për të gjitha mbretëritë/perandoritë, ku secila pasuese krahasohet me ato të mëparshmet. Së fundi, në një diskutim me të gjithë nxënësit, nxirret një përfundim për rolin e kushteve natyrore në shfaqjen dhe zhvillimin e shteteve të Mesopotamisë.

- Nxënësit shikojnë një prezantim rreth rolit të faraonit në Egjiptin e Lashtë. Mësimdhënësi vizaton në dërrasën e zezë një piramidë të rendit shoqëror të Egjiptit të Lashtë. Më pas, nxënësit, të ndarë në dyshe, marrin një fletë me një piramidë të vizatuar me hapësira boshe, në të cilën duhet të shkruajnë klasat shoqërore në shtetin egjiptian. Çdo çift, pas diskutimeve të brendshme, rregullon: faraonin, priftërinjtë, skllevër, fshatarë, artizanë, tregtarë, ushtarë, fisnikë, shkruesit në nivelin e duhur të hierarkisë. Mësimdhënësi/ja fton nxënësit të përshkruajnë rendin shoqëror në Egjiptin e Lashtë bazuar në të dhënat nga piramida si dhe në prezantimin që shikuan. Mësimdhënësi/ja u drejton nxënësve pyetje:

1. Kush e përbënte klasën fisnike?
2. Cilat shtresa shoqërore ishin njerëz të lirë?
3. Kush ishin njerëzit (skllevër) jo të lirë?

4. Si u bë skllav në vendet e Lindjes së Lashtë?
5. Cila ishte pozita e gruas në Egjiptin e Lashtë?
6. Si quheshin faraonet femra?
7. Kush ishin shkruesit?
8. Cili shkrues u bë fillimisht udhëheqës ushtarak dhe më pas faraon?

Më pas, nxënësit, të ndarë në grupe, caktohen të hulumtojnë faraonët: Ramzesi II, Tutankhamoni, Nefertiti, Hatshepsuti dhe Keopsi dhe të krijojnë një poster për jetën dhe karakteristikat e faraonit të zgjedhur. Në fund prezantojnë posterat që kanë punuar.

- Nxënësit ndahen në grupe (me përzgjedhje të rastësishme) dhe secili grup vizaton një copë letre në të cilën shkruhet një nga ligjet e mëposhtme të Hamurabit: – Nëse dikush i nxjerr syrin tjetrit, ai do të ndëshkohet duke nxjerrë syrin e tij. Nëse dikush thyen kockën e dikujt tjetër, ai do të ndëshkohet duke thyer kockën e tij. – Nëse një burrë godet vajzën e një të liri tjetër dhe e humb fëmijën e saj të palindur, ai do të paguajë 10 shekel argjendi. – Nëse djali godet babanë, do t'i priten duart. – Nëse bie një shtëpi dhe vdes i zoti, do të vritet ai që e ka ndërtuar shtëpinë. – Nëse dikush vjedh diçka nga një tempull ose pallat, ai do të vritet. Secili grup diskuton se për çfarë krimi zbatohet dënimi në ligjin e dhënë, pse dënimi është i padrejtë dhe se si ai ligj ka kontribuar në vendosjen e rendit në atë kohë. Secili grup shkruan ligjin "e tyre" në tabelë dhe paraqet përgjigjet e pyetjeve që diskutuan. Në fund, bëhet një diskutim me të gjithë për të konkluduar se Kodi i Hamurabit shërbeu për vendosjen e rendit dhe disiplinës në Babiloni në lidhje me aspekte të ndryshme të jetës së përditshme të njerëzve (familje, skllavëri, prona, tregti etj.), por që, nga këndvështrimi i sotëm, drejtësia nuk arrihet përmes zbatimit të dënimeve të ashpra.

- Mësimdhënësi/ja shpjegon rëndësinë e tregtisë për qytetërimet e lashta dhe më pas paraqet detyrën: secili grup do të marrë pjesë në treg, ku do të shkëmbejnë mallra me qytetërimet e tjera. Çdo "stendë" në treg është një qytetërim i ndryshëm. Nxënësit bisedojnë me grupe të tjera, ofrojnë mallra që kanë me bollëk dhe kërkojnë mallra që u mungojnë. Nxënësit duhet të shpjegojnë pse kanë nevojë për një burim të caktuar dhe si do ta përdorin atë. Pas përfundimit të tregtisë, secili grup paraqet rezultatin në një tabelë:

- (1) Çfarë burimesh morën ata?
- (2) Si arritën t'i merrnin ato?
- (3) Çfarë mësuuan ata për qytetërimet e tjera?

- Nxënësit ndahen në grupe (rastësisht) dhe secili grup tërheq një fletë me tekst (burim historik) që përshkruan të ndryshme aspektet në lidhje me pozitën e gruas në një qytetërim të veçantë të lashtë. Grupet duhet të lexojnë tekstin dhe t'u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme rreth qytetërimit "të tyre": (1) Cila ishte e drejta e një gruaje për të pasur pronë? (2) Çfarë mund të kishte bërë ajo (në cilat profesione)? (3) Cila ishte e drejta e saj për të marrë pjesë në pushtet? (4) Cili ishte roli i saj në familje? (5) Sa të barabartë ishin ata me burrat?

Pasi që Secili grup do të paraqesë përgjigjet për të gjitha pyetjet dhe në një diskutim të përbashkët me të gjithë, përvijohen ngjashmëritë dhe dallimet në pozicionin e gruas nga një qytetërim në tjetrin.

- Mësimdhënësi/ja fillon një bisedë me nxënësit për ndërtesat më të famshme në shtetin e lashtë egjiptian – piramidat, përmes një prezantimi vizual të brendësisë së një piramide egjiptiane. Më pas lexohet historia e Sfinksit dhe zhvillohet një diskutim rreth rolit të tij dhe pyetjeve që bëri:

1. A mendoni se dikush mund të ketë hyrë në piramidat?
2. Cili ishte roli i Sfinksit?
3. Çfarë pyetjesh bëri ai?
4. A mendoni se përveç Sfinksit, edhe vetë piramida përmbante pyetje dhe të panjohura për ata njerëz që do të hynin në të?
5. A e dini se çfarë është një labirint?

Mësimdhënësi/ja u shpjegon nxënësve se çfarë është labirinti; dhe se piramidat përmbanin labirinte korridore në të cilat vetëm njerëz të rrallë mund të gjindeshin dhe të dinin rrugën e duhur nëpër to. Nxënësit ndahen në grupe (rastësisht) dhe secili grup merr një labirint (fletë pune). Për të arritur qëllimin përmes labirinit, ka shkronjat A, B, C, G, D, E dhe kur nxënësit t'i arrijnë ato, ata duhet t'u përgjigjen pyetjeve të renditura sipas nivelit të rëndësisë. Mësimdhënësi/ja diskuton me nxënësit pyetjet e mëposhtme:

1. Si u ndjetë kur punonit në grup?
2. A iu përgjigjët pyetjeve së bashku?
3. Çfarë enigmash keni hasur?
4. A mendoni se njerëzit gjatë kohës së shtetit të lashtë egjiptian i zgjidhnin me sukses enigmat që hasnin në piramida?

- Nxënësit, të ndarë në 4 grupe (të zgjedhur rastësisht), caktohen të hulumtojnë në internet dhe në literaturën historike rreth zhvillimit të shkencës dhe teknologjisë midis popujve të Mesopotamisë dhe Egjiptit. Grupi i parë hulumton shpikjet më domethënëse që ua kanë lehtësuar jetën njerëzve, grupi i dytë hulumton zhvillimin e mjekësisë dhe farmakologjisë, grupi i tretë hulumton zhvillimin e matematikës, gjeometrisë, astronomisë dhe astrologjisë. Grupi i katërt eksploron se çfarë ndryshimesh ndodhën në jetën publike dhe private të njerëzve me zhvillimin e shkencës dhe ku u zbatuan njohuritë nga secila disiplinë shkencore. Secili grup mbledh të dhëna, i zgjedh ato dhe krijon postera që më pas i prezanton. Në fund të orës, nxënësit u përgjigjen pyetjeve të parashtruara nga mësimdhënësi dhe drejtojnë një diskutim për të gjitha ndryshimet që kanë ndodhur te njerëzit me zhvillimin e shkencës dhe teknologjisë. Nxënësve u jepet detyrë të krijojnë një tabelë krahasimi në të cilën do të fusin informacionin që u prezantua në orë të mësimi.

- Nxënësit, të ndarë në grupe, caktohen të hulumtojnë rolin dhe ndikimin e kulturës së Mesopotamisë dhe Egjiptit dhe të gjejnë shembuj specifikë të arritjeve më domethënëse kulturore dhe shkencore të këtyre qytetërimeve.

Grupet i prezantojnë rezultatet dhe më pas diskutohet për saktësinë e informacionit dhe ndikimin e arritjeve të deklaruara në zhvillimin e shkencës. Theksohen arritjet më të rëndësishme shkencore dhe kulturore të sumerëve, babilonasve dhe egjiptianëve të lashtë dhe diskutohet roli dhe ndikimi i tyre në jetën e përditshme të njerëzve.

- Nxënësit ndahen në dy grupe. Njëri grup ka për detyrë të krijojë piktograme, ndërsa tjetri ka për detyrë krijimin e shenjave fonetike për objektet e zakonshme nga mjedisi. Më pas, duke përdorur krijimet e tyre, nxënësit do të hartojnë mesazhe të thjeshta e të shkurtra. Grupet do të shkëmbejnë mesazhe me njëri-tjetrin dhe do të përpiqen t'i deshifrojnë ato. Ata nxënës që duan të jenë më kreativë mund të krijojnë pllaka të vogla balte mbi të cilat do të përpiqen të simulojnë shkrimin kunjor.

- Nxënësit në dyshe lexojnë dhe analizojnë pjesë të teksteve të ruajtura, epika, legjenda dhe mite nga letërsia e popujve të Lindjes së Lashtë (tekste nga piramidat, Eposi i Gilgameshit, legjendat e heronjve sumerë dhe babilonas). Së bashku me mësimdhënësin diskutojnë për përmbajtjen dhe mësimet morale të këtyre teksteve. Mësimdhënësi/ja diskuton me nxënësit pyetjet e mëposhtme:

1. Keni lexuar ndonjë mit më parë? Mund ta tregoni shkurt?
2. Çfarë emocioneesh ju ngjall përmbajtja, të këndshme apo të pakëndshme? Pse?
3. A ka ndonjë moral në mite?
4. Pse njerëzit sot nuk kanë nevojë të shpikin mite?

Më pas nxënësit marrin një fletë pune për të ngjyrosur/ilustruar një mit nga mitologjia e popujve të Lindjes së Lashtë.

- Nxënësit ndahen në grupe ose dyshe të vogla, secili grup/dyshe merr një foto të një perëndie ose perëndeshe, me detyrën për të eksploruar rolin e çdo hyjnie dhe për ta përfaqësuar atë nëpërmjet një vizatimi. Të gjitha vizatimet janë të varura në mur dhe secili grup paraqet paraqitjen e tij të perëndisë/hyjnisë së tij. Më pas Mësimdhënësi/ja shkruan në tabelë karakteristikat e mëposhtme të përgjithshme të besimeve dhe feve të popujve të Lindjes së Lashtë (politeizmi, hyjnitë mashkullore dhe femërore, ritualet dhe sakrificat, besimet në jetën pas vdekjes, tempujt dhe vendet e shenjta, mitet). Pasi të regjistrohen karakteristikat, përmes një diskutimi me të gjithë nxënësit, përcaktohen ngjashmëritë (karakteristikat e përbashkëta) dhe dallimet në besimet dhe fetë e popujve të Lindjes së Lashtë.

- Mësimdhënësi organizon një kuiz njohurish për të përcaktuar dhe sistemuar temën. Ndani nxënësit në 3 ekipe (A, B, C), duke marrë parasysh barazinë e skuadrave. Shpjegon rregullat e kuizit:

1. Çdo ekip zgjedh një nxënës për t'iu përgjigjur pyetjeve. Anëtarët e tjerë të ekipit marrin pjesë në formulimin e përgjigjeve. Mësimdhënësi/ja i lexon një pyetje ekipit A (pyetjet e kuizit janë në formën e një prezantimi, të ilustruar me një figurë ose vizatim spe cifik), i cili përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ju merrni 1 pikë.
2. Nëse ekipi A nuk e di përgjigjen ose bën një gabim, ekipi B përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ata marrin 1 pikë, nëse bëjnë gabim ose nuk e dinë përgjigjen, përgjigjet ekipi B.
3. Ekipi B i përgjigjet së pari pyetjes së dytë duke përdorur të njëjtin parim, ekipi C i përgjigjet të tretës dhe kështu me radhë deri në fund të listës së pyetjeve. Mësimdhënësi/ja vizaton një tabelë në dërrasën e zezë për futjen e pikave. Ai kontrollon saktësinë e përgjigjeve dhe fut pikët për çdo ekip në tabelë në tabelë.

Tema: BALLKANI NË KOHËN E LASHTË**Orë e përgjithshme: 23****Rezultatet e të nxënës**

Nxënësi/nxënësja do të jetë në gjendje të:

1. shpjegon krijimin e qyteteve-shtete në Greqinë e Lashtë dhe njih dallimet në rregullimet e tyre shoqërore;
2. shpjegon luftërat e poliseve greke dhe ndikimin dhe rëndësinë e tyre për grekët e lashtë;
3. rendit territoret ku kanë jetuar ilirët, maqedonasit e lashtë dhe thrakët dhe përshkruan karakteristikat e jetës dhe sundimit në mbretërinë ilire, maqedonase dhe thrake;
4. rendit territoret e pushtuara nga Aleksandri III i Maqedonisë dhe shpjegon ndikimet kulturore brenda perandorisë së tij;
5. krahason organizimin shoqëror, ekonomik dhe jetën e përditshme të popujve të lashtë ballkanik;
6. përshkruan arritjet kulturore, shkencore dhe teknologjike të popujve të lashtë ballkanik dhe njih ndikimin e tyre në shoqërinë bashkëkohore;
7. shpjegon dhe krahason besimet dhe fetë të popujve të lashtë ballkanik. Nxënësi do të:
 1. zhvillojnë respektin për trashëgiminë kulturore të popujve të lashtë ballkanik.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Historia më e lashtë e Greqisë (Greqia, Helada, kultura Kretano-Mikene, Akeakejt, Iliada, Odisea, Troja)	• Përcakton pozicionin gjeografik të Greqisë në hartën historike dhe vë në dukje avantazhet e saj për zhvillimin e Greqisë së Lashtë. • Emërton bartësit e kulturës kreto-mikenase. • Njih veçoritë themelore të kulturës kreto-mikenase. • Përshkruan të ashtuquajturën kohë homerike.
• Sparta dhe Athina (polisi, oligarkia, demokracia, spartianët, perionët, helotët, aristokracia, demos, skllavëri, skllavëria e borxhit, Soloni, Kleisteni, Këshilli i Pleqve, Asambleja Popullore, Perikliu)	• Shpjegon kuptimin e një qytet-shtet (polis) në Greqinë e Lashtë. • Liston qytetet-shtetet më të njohura dhe i vendos ato në një hartë historike dhe në shiritin kohor. • I analizon sistemet e Athinës dhe Spartës dhe njih dallimet ndërmjet tyre. • Bënë dallimin midis demokracisë së lashtë skllavopronare dhe asaj bashkëkohore. • Njih elemente të trashëgimisë demokratike athinase në kohën e sotshme.
• Luftërat e poliseve greke	• Shpjegon se çfarë çoi në Luftërat Greko-Persiane dhe Peloponeze (shkaqet) dhe tregon rëndësinë e tyre (pasojat).

(Persia, hoplitët, Maratona, Termopilet, Salamina, Leonidi, Themistokliu, aleanca politike, aleanca detare athinase, aleancë peloponeziane, Lufta e Peloponezit)	• Dalloni luftën mbrojtëse dhe sulmuese bazuar në shembullin e këtyre luftërave. • Kupton rolin e luftës si pjesë e jetës së njeriut të lashtë.
• Mbretëria Maqedonase (Maqedonasit e lashtë, Maqedonia e Epërme dhe e Poshtme, dinastia Argeadëve, hetarët , Ajga, Pella, Dion, stater, Aleksandri I, Perdika II, Aminta III, Filipi II, Demosteni, filipikët)	• Liston fiset e lashta maqedonase dhe zonat ku ata banonin. • Përcakton hapësirën dhe kohën e paraqitjes së mbretërisë maqedonase në hartë dhe në shiritin kohor historik. • Emërton mbretërit e njohur maqedonas (Perdika I, Aleksandri I, Filheleni, Arkelai I, Filipi II) dhe shpjegon mbretërimin e tyre. • Shpjegon rëndësinë e reformave për forcimin e mbretërisë maqedonase në kohën e Filipit II.
• Ilirët dhe Dardanët (Ilirë, Enkelejët, Taulantët, Dardanët, Bardhyli, Agroni, Teuta)	• Liston fiset ilire dhe dardane dhe zonat ku ata banonin. • Përcakton hapësirën dhe kohën e krijimit të aleancave dhe mbretërive fisnore ilire. • Përshkruan marrëdhëniet e ilirëve dhe dardanëve me fqinjët e tyre. • Emërton sundimtarët më të njohur ilirë (Bardhyli, Agroni, Teuta) dhe përshkruan mënyrën e sundimit të tyre. • Liston karakteristikat politike dhe ekonomike të mbretërive të ndryshme ilire.
• Thrakia dhe Mbretëria e Odrisianëve (Thrakët, Sitalki, Teresi I, Seuti III, Filipopoli, Serdika, Seutopoli, Mbretëria e odrisianëve)	• Liston fiset thrake dhe zonat ku ata banonin. • Përshkruan marrëdhëniet e thrakëve me fqinjët e tyre. • Shpjegon krijimin e Mbretërisë Odrisiane dhe emërton sundimtarët më të rëndësishëm të saj.
• Koha e Aleksandrit (Aleksandri III, falanga, perandoria, Bukefali, nyja gordiane, Aristoteli, helenizmi, kultura helenistike, Antigonidët, Seleukidët, Ptolemeidët, Kleopatra)	• Përshkruan jetën dhe mbretërimin e Aleksandrit të Madh. • Liston betejat më të rëndësishme të Aleksandrit III në Azi. • Përshkruan territorin e pushtuar nga Aleksandri III i Maqedonisë gjatë mbretërimit të tij. • Shpjegon ndikimet kulturore të territoreve të pushtuara nga Aleksandri III i Maqedonisë. • Lidh politikat e Aleksandrit III me shfaqjen e kulturës helenistike. • Shpjegon arsyet e shembjes së perandorisë së Aleksandrit dhe krijimit të shteteve helenistike.

	• Thekson mbretëritë e formuara pas rënies së perandorisë së Aleksandrit.
• Jeta sociale dhe ekonomike në polisët greke (aristokratë, plutokratët, demos, sklavë, agora, efebët, gimnazion, lojëra olimpike, gara, pankration)	• Përshkruan jetën shoqërore në qytetet-shtetet e Greqisë antike. • Shpjegon vazhdimësinë dhe ndryshimet në pozicionin dhe marrëdhëniet ndërmjet klasave të ndryshme shoqërore në Greqinë e Lashtë. • Thekson aktivitete të ndryshme ekonomike të popullsisë në polis dhe shpjegon ndikimin e tyre në jetën e njerëzve dhe të poliseve. • Thekson dallimet midis Athinës dhe Spartës në edukimin e fëmijëve dhe rolin e gruas. • Kupton rëndësinë e garave atletike dhe të Lojërave Olimpikë në jetën e grekëve të lashtë. • Tregon shembuj të sporteve që janë të pranishëm edhe në Lojërat Olimpikë bashkëkohore.
• Kolonizimi grek (kolonizim, maticë, koloni, pentekontera, triera, tregti)	• Liston arsyet e kolonizimit të madh grek dhe drejtimet kryesore të tij. • Shpjegon rolin e fenikasve dhe grekëve në tregtinë ndërmjetëse, si dhe rëndësinë kulturore të kolonive në thellimin e kontakteve midis fiseve dhe popujve të lashtë. • Kupton pasojat e kolonizimit të madh grek për zhvillimin e Greqisë dhe botës antike.
• Jeta sociale dhe ekonomike e popujve të lashtë të Ballkanit (qytetet, vendbanimet e fortifikuara, monedhat, bujqësia, blegtoaria, vreshtaria, tregtia dhe lundrimi)	• Përshkruan mënyrën e jetesës dhe aktivitetet ekonomike të maqedonasve, ilirëve dhe thrakëve të lashtë. • Shpjegon karakteristikat ekonomike të mbretërve antike të Ballkanit dhe bën një krahasim ndërmjet tyre. • Përshkruan elemente të jetës së popujve të lashtë ballkanik bazuar në burime të ndryshme historike.
• Vatrat e shkencës antike (Pitagora, Arkimedi, Hipokrati, Herodoti, Tukididi, Ksenofoni, Eratosteni, Samosi, Athinë, Aleksandri, Muzeon, Bibliotekë)	• Shpjegon rolin e grekëve të vjetër në zhvillimin e matematikës, historisë, mjekësisë, gjeografisë dhe shkencave të tjera. • Citon kontributet e Pitagorës, Arkimit dhe Hipokratit në zhvillimin e matematikës, shkencës dhe mjekësisë. • Përshkruan aktivitetet e Muzeut dhe Bibliotekës së Aleksandrisë. • Liston arritjet në shkencë dhe teknologji në antikitetin klasik dhe • periudhën helenistike dhe shpjegon ndikimin e tyre në botën moderne. • Njih rëndësinë e veprimtarisë shkencore dhe të arritjeve teknologjike në Aleksandri për zhvillimin e shkencës botërore.

• Kultura në antikitetin klasik dhe periudhën helenistike (kultura, teatri, tragjedia, komedia, Eskili, Sofokliu, Euripidi, filozofia, Sokrati, Platoni, Aristoteli, Akropoli, Partenoni, skulptura, Fidia, Praksiteli, Lisipi, shtatë mrekullitë e botës)	• Shpjegon rolin e arsimit dhe shkrim-leximit në zhvillimin e kulturës greke. • Përshkruan shfaqjen e teatrove në Greqinë e Lashtë dhe shpjegon rolin e teatrit grek si një vend për komunikim dhe përparim kulturor. • Liston përfaqësuesit më të rëndësishëm të filozofisë greke. • Liston përfaqësuesit më të rëndësishëm të letërsisë, pikturës, skulpturës dhe arkitekturës greke dhe shpjegon arritjet e tyre. • Citon shembuj të veprave të artit/arritjeve arkitekturore nga antikiteti klasik dhe periudha helenistike dhe përshkruani shkurt arritjet e tyre. • Përshkruan monumentet e kulturës helenistike si pjesë e trashëgimisë kulturore botërore.
• Trashëgimia e lashtë kulturore e Ballkanit (Helenizimi, gërmimet arkeologjike, Idomene (Isar Marvinci), Gortinia (Vardarski Rid), Trebenishte, Dobër, Pella, Ajga, afreske, varre, maska funerale, teatro, vendbanime të fortifikuara, Dyrrahu, Apollonia, Bilis, Shkodra, bizhuteri, enë argjendi, thesare)	• Liston dhe përshkruan vendbanimet, objektet e ruajtura, artefaktet dhe trashëgiminë kulturore të maqedonasve të lashtë në territorin e Republikës së Maqedonisë, Republikës së Greqisë dhe Republikës së Bullgarisë (Isar Marvinci (Idomena), Vardarski Rid (Gortinia), varret mbretërore në Ajga, pallati në Pella etj.). • Liston dhe përshkruan vendbanimet, objektet e ruajtura, artefaktet dhe trashëgiminë kulturore të ilirëve në territorin e shteteve ballkanike. • Liston dhe përshkruan objektet dhe artefaktet e trashëgimisë kulturore thrake dhe thesareve të rëndësishme thrake. • Shpjegon rëndësinë e qyteteve antike në Ballkan (bazuar në artefakte dhe vendndodhje arkeologjike) si qendra ushtarako-administrative dhe kulturore.
• Perënditë dhe heronjtë e Greqisë së Lashtë (Olimpi, Zeusi, Athina, Poseidoni, Hera, Dionisi, Aresi, Afrodita, panteoni, perënditë olimpike, mitologjia, heronjtë, gjigantët, titanët, Prometeu, Herakliu, priftërinjtë dhe orakujt, Delfi)	• Liston emrat dhe rolet e perëndive dhe perëndeshave greke të Olimpikut. • Shpjegon ndikimin e mitologjisë greke në jetën e njerëzve. • Shpjegon rolin e tempujve dhe të priftërinjve në praktikimin e fesë në Greqinë e Lashtë.
• Religjioni dhe besimet e fiseve dhe popujve ballkanikë (politeistët, kulti, besimi në një jetë të përtejme, Silvani, Bindosi, Medauri, Dioni, Diosi, Zeyrena, Herakleu, kalorës thrak)	• Përshkruan hyjnitë kryesore të maqedonasve të lashtë, dallimet me perënditë olimpike dhe zakonet e vërtetuara të kultit. • Liston hyjnitë kryesore të fiseve ilire dhe manifestimet e kultit të tyre. • Përshkruan besimet e thrakëve dhe manifestimet e kultit të tyre.

Shembuj aktivitetesh

- Mësimdhënësi/ja u paraqet nxënësve një hartë me veçoritë natyrore dhe gjeografike (lumenj, dete, male, ishuj) të Greqisë së Lashtë. Nëpërmjet bashkëbisedimit me nxënësit, ai shpjegon kushtet natyrore dhe krijimin e qyteteve-shteteve të para. Ai i nxit ata të mendojnë për avantazhet (pre e vështirë për t'u pushtuar) dhe disavantazhet (ata nuk krijuan kurrë një shtet të përbashkët) të pozicionit gjeografik dhe kushteve natyrore të Heladës. Nxënësit ndahen në dy grupe më të mëdha (brenda grupeve nxënësit punojnë në dyshe). Grupi i parë merr një fletë pune me detyra për kulturën e Kretës, dhe grupi i dytë një fletë pune me detyra për kulturën mikene (përgatitur nga mësimdhënësi). Nxënësit punojnë në dyshe, shkruajnë përgjigjet e pyetjeve, shkëmbejnë përvojat dhe rakordojnë përgjigjet. Më pas prezantojnë përgjigjet nga fletët e punës dhe diskutojnë për karakteristikat dhe bartësit e kulturave Kretase dhe Mikenase. Mësimdhënësi shpjegon kohën e Homerit dhe Iliadën dhe Odisenë përmes një prezantimi të shkurtër video, i ndjekur nga një diskutim dhe krijimi i një harte mendore.

- Nxënësit, të ndarë në 6 grupe, hulumtojnë krijimin e poliseve në Greqinë e Lashtë dhe në Spartë e Athinë. Secili grup merr një fletë pune me detyrat: (1) Krijimi dhe popullsia e Spartës, (2) rregullimi shtetëror, (3) edukimi në Spartë, (4) Krijimi dhe popullsia e Athinës, (5) Rregullimi shtetëror dhe (6) Zhvillimi i demokracisë athinase. Mësimdhënësi/ja krijon një shirit kohor në tabelë, duke shënuar të dhënat nga kërkimi i grupeve. Më pas, krijohet një diagram i Venit për Spartën dhe Athinën dhe regjistrohen ngjashmëritë dhe ndryshimet midis këtyre poliseve.

- Nxënësit përgatisin një poster për Luftërat Persiane. Për këtë qëllim, ata ndahen në grupe dhe secili grup hulumton aspekte të ndryshme të luftërave, dhe njohuritë që dalin nga të gjitha grupet paraqiten me në hamer të madh të përbashkët:

Grupi 1: Vizatoni një shirit kohor që liston (dhe ilustron) betejat e Maratonës dhe të Termopileve.

Grupi 2: Vizatoni në hartë historike ku u zhvilluan dy betejat.

Grupi 3: Thekson arsyet e Luftërave Persiane.

Grupi 4: Shpjegon se nga vjen termi garë maratonë/maratonë që përdoret sot.

Në fund, përmes pyetjeve të bëra nga mësimdhënësi, përmbledhet kur, si dhe pse u zhvilluan Luftërat Persiane.

- Nxënësit përgatisin një poster për Luftërat e Peloponezit. Për këtë qëllim, ata ndahen në grupe dhe secili grup hulumton aspekte të ndryshme të luftës dhe njohuritë që dalin nga të gjitha grupet paraqiten në hamer të madh të përbashkët:

Grupi 1: Vizatoni një shirit kohor që shënon periudhën e luftës dhe ilustron luftën përmes figurave.

Grupi 2: Thekson dy palët në luftë dhe i ilustron me figura.

Grupi 3: Thekson shkaqet e luftës dhe pasojat për palët ndërluftuese.

Grupi 4: Përshkruan pasojat e luftës në popullatë (shkatërrim, sëmundje, vuajtje, etj.

Në fund, përmes pyetjeve të parashtruara nga mësimdhënësi, përmbledhet kur, mes kujt dhe pse u zhvillua Lufta e Peloponezit.

- Mësimdhënësi paraqet një paraqitje vizuale për themelimin e shtetit maqedonas dhe forcimin dhe zgjerimin e tij deri në Filipin II. Nxënësit në dyshe marrin harta memecë në të cilat duhet të shënojnë territorin e vendit, zonat më të rëndësishme, fiset që e banonin atë dhe kryeqytetet Ajga dhe Pella. Mësimdhënësi/ja paraqet hartën e tyre dhe së bashku me nxënësit kontrollohet saktësia e informacionit. Në shiritin kohor shënon sundimin e mbretërve më të rëndësishëm maqedonas deri te Filipi II.

- Nxënësit, të ndarë në tre grupe, caktohen të hulumtojnë në internet për mënyrën e jetesës, besimet dhe kulturën e maqedonasve të lashtë. Së bashku me mësimdhënësin kontrollojnë saktësinë e të dhënave. Pastaj grupi i parë krijon një poster për mënyrën e jetesës së maqedonasve të lashtë. Grupi i dytë krijon një poster për besimet e maqedonasve të lashtë, perënditë e tyre dhe qendrën fetare të Dionit. Grupi i tretë bën një poster për kulturën e maqedonasve të lashtë, gjuhën që ata flisnin, kryeqytetet e Aigës dhe Pellës dhe varrin mbretëror në Vergina. Më pas nxënësit prezantojnë informacionin dhe përmes një diskutimi të hapur nxirren përfundime për mënyrën e jetesës, besimet dhe kulturën e maqedonasve të lashtë.

- Mësimdhënësi tregon një ilustrim 3D të falangës maqedonase dhe armëve dhe pajisjeve të një ushtari maqedonas. Ai diskuton me nxënësit për ngritjen e shtetit maqedonas në kohën e Filipit II dhe krijon një tabelë në tabelë me dy kolona: reforma ushtarake dhe reforma ekonomike. Më pas i ndan nxënësit në 4 grupe dhe u jep 2 fletë pune me detyra dhe pyetje.

1. Grupi i parë dhe i dytë plotësojnë detyrat nga fleta e parë dhe plotësojnë kolonën e parë të tabelës;

2. Grupi i tretë dhe i katërt plotësojnë detyrat nga fleta e dytë dhe plotësojnë kolonën e dytë të tabelës;

Nxënësit prezantojnë përgjigjet e detyrave dhe së bashku me mësimdhënësin plotësojnë tabelën në tabelën e klasës. Ata nxjerrin përfundime për rolin e Filipit II në rritjen e Maqedonisë në fuqinë më të madhe ballkanike, karakterin e tij dhe rreth ndikimi i reformave në forcimin e shtetit.

- Nxënësit, të ndarë në tre grupe, caktohen të bëjnë postera duke hulumtuar në internet. Grupi i parë krijon një poster për mënyrën e jetesës ilire, grupi i dytë ka për detyrë të krijojë një poster për besimet ilire duke renditur perënditë e famshme dhe domethënien e tyre, për ritualet e tjera brenda besimeve të tyre, dhe grupi i tretë - për kulturën dhe qendrat e kulturës së ilirëve, si qytetet e Apolonisë dhe Dyrrahut. Ata kontrollojnë saktësinë e të gjithë informacionit së bashku me mësimdhënësin. Pastaj prezantojnë posterat dhe diskutojnë se si jetonte popullsia në fshatra dhe në qytete, sa të ndryshme janë besimet e ilirëve nga ato të grekëve të lashtë dhe cilat janë mbetjet materiale më të rëndësishme të kulturës ilire.

- Në një shirit kohor të hartuar nga mësimdhënësi në tabelë, nxënësit përcaktojnë periudhën e formimit dhe ekzistencës së mbretërve të enkelejve, taulantëve, ardianëve dhe dardanëve dhe në një hartë me ngjitëse shënojnë hapësirën ku janë formuar këto mbretëri. Nxënësit bëjnë krahasime të asaj që ndodhi politikisht dhe ekonomikisht në këto mbretëri. Më pas nxënësit diskutojnë për kohën dhe hapësirën e shfaqjes së mbretërve ilire, si dhe për ndryshimet politike dhe ekonomike në mbretëritë ilire në periudha të ndryshme.

- Nxënësve të ndarë në tre grupe u jepet detyra të bëjnë një prezantim për sundimtarët ilirë. Ata hulumtojnë në internet, enciklopedi dhe burime të tjera. Më pas së bashku me mësimdhënësin kontrollojnë saktësinë e të dhënave. Një grup bën për sundimtarin Bardhyli, një grup tjetër për Agronin dhe grupi i fundit për Teutën. Ata hulumtojnë dhe shkruajnë se kur, ku dhe si sunduan këta tre sundimtarë. Pastaj ata diskutojnë se çfarë ndodhi gjatë mbretërimit të tyre, me kë luftuan, çfarë ndryshimesh ndodhën gjatë mbretërimit të tyre dhe kur dhe si pushuan së ekzistuari mbretëritë e tyre.
- Nxënësit, të ndarë në dy grupe, hulumtojnë se kur dhe në cilat territore kanë jetuar thrakët. Më pas nxënësve u jepet detyra të hulumtojnë mbretërinë odrisiane - në cilin territor u përhap, kur u krijua dhe sa zgjati dhe cili ishte roli i sundimtarëve të saj më të njohur (Sitalc, Teres, Kotis I, Seuti III). Nxënësit së bashku me mësimdhënësin bëjnë një prezantim e të gjitha të dhënave të gjetura për thrakët, territoret ku ata kanë jetuar dhe kohën në të cilën kanë jetuar dhe sunduar sundimtarët e tyre individualë.
- Nxënësit, të ndarë në grupe, marrin një fletë pune me pyetje për thrakët:
 1. Cilat ishin profesionet kryesore të thrakëve?
 2. Çfarë rregullimi kishin ata?
 3. Cila ishte pozita e gruas?
 4. Në cilët perëndi besonin?
 5. Si i varrosën të vdekurit?
 6. Çfarë instrumentesh luanin?

Për t'iu përgjigjur pyetjeve, nxënësit kryejnë kërkime. Në fund ata paraqesin dhe krahasojnë përgjigjet e secilës pyetje dhe mësimdhënësi shton ose korrigjon sipas nevojës.

 - Çdo nxënës merr një "faqe nga ditari" të zbrazët (letër që mund të ngjyhet me kafe ose çaj për ta bërë atë të duket e vjetër) pa hartë të territoreve të pushtuara nga Aleksandri III. Nxënësit imagjinojnë se janë pjesë e ushtrisë së tij dhe zgjedhin një rol (p.sh. ushtar, flamurtar, vëzhgues, mjek, historian). Mësimdhënësi i motivon ata të vendosin veten në rol dhe të mendojnë për ndjenjat, sfidat dhe sukseset e personazhit të tyre. Nxënësit duhet t'iu përgjigjen pyetjeve të mëposhtme përmes kërkimit:
 1. ku ndodhen? (p.sh. pranë lumit Granik)
 2. çfarë peizazhesh natyrore shohin dhe si është klima?
 3. çfarë po bëjnë ata atë ditë? (p.sh. përgatitja për një rrethim, përballja me kafshë të panjohura, takimi me njerëz të rinj të veshur me rroba të veçanta)

4. Cilat janë mendimet e tyre për fushatën - janë krenarë, të frikësuar apo duan të shkojnë në shtëpi?

Nxënësit vizatojnë rrugën e Aleksandërit III sipas betejave dhe territoreve të përshkruara. Në hartë ata shënojnë:

1. betejat kryesore
2. territoret e pushtuara

Për hartën, nxënësit mund të krijojnë një legjendë ngjyrash për aspekte të ndryshme (betejat, kampet, territoret e reja). Nxënësit më kreativë mund të dekorojnë ditarin me armët që kanë përdorur, peizazhe, veshje, kafshë të reja.

- Nxënësit, të ndarë në grupe, përgatisin një prezantim për jetën dhe mbretërimin e Aleksandërit III të Maqedonisë në bazë e të dhënave që kanë marrë përmes hulumtimit. Gjysma e grupeve bëjnë një plan kohor në të cilin regjistrojnë ngjarjet më të rëndësishme të jetës së tij: (1) kur lindi dhe cilët ishin prindërit e tij, (2) kur filloi arsimimi dhe kush ishte mësimdhënësi i tij, (3) kur u bë mbret, (4) kur filloi fushatat e tij ushtarake dhe me cilin vend luftoi për herë të parë, (5) kur dhe ku vdiq. Gjysma tjetër e grupeve të fletëve të veçanta me tekst dhe figura shkruajnë: (1) si dukej, (2) si quhej kali i tij i preferuar, (3) kush ishte shoku i tij më besnik, (4) cilat ishin gratë e tij më të famshme, (5) si i trajtonte ai ushtarët. Pasi secili grup prezanton punën e tij, në një diskutim të përbashkët evidentohen momentet që lanë përshtypjen më të madhe te nxënësit.

- Nxënësit ndahen në katër grupe – antigonide, selekuide, ptolemeidët dhe gjyqtarët. Secili grup i jepen udhëzime për të hulumtuar arritjet dhe dobësitë specifike të dinastisë së tyre. Ata hulumtojnë fusha të tilla si: suksesi ushtarak (betejat, pushtimet territoriale), ekonomia (tregtia, zhvillimi i qyteteve) dhe kultura (art, arkitekturë, shkencë). Mësimdhënësi ofron burime të tilla si tekste, harta, ilustrime dhe burime të shkurtra. Secili grup cakton:

1. folësi kryesor (paraqet argumentet kryesore);
2. strateg ushtarak (shpjegon sukseset ushtarake);
3. analist kulturor (flet për arritjet kulturore);
4. këshilltar ekonomik (vë në pah avantazhet ekonomike).

Secili grup paraqet argumentet e tij para gjyqtarëve. Një diskutim vijon se si aspekte të ndryshme të dinastive ndikuan në botën e lashtë.

- Mësimdhënësi/ja fillon bisedë me nxënësit për jetën e tyre të përditshme dhe aktivitetet që kryejnë gjatë ditës. Më pas nxënësit ndahen në 6 grupe. Çdo grup merr një fletë pune me tekst, burime historike (të ilustruara dhe të shkruara) dhe pyetje për jetën e përditshme të grave, burrave dhe fëmijëve në Athinë dhe Spartë (të realizuara nga mësimdhënësi). Secili grup punon me detyrat nga fleta e punës dhe i shënon përgjigjet. Mësimdhënësi/ja vizaton në tabelë një diagram të Venit dhe shënon përgjigjet e nxënësve të secilit grup. Më pas, në një diskutim të hapur, përcaktohen bashkërisht ngjashmëritë dhe dallimet në jetën e përditshme të grave, burrave dhe fëmijëve në Athinë dhe Spartë. Mësimdhënësi/ja vazhdon diskutimin dhe i nxit nxënësit të mendojnë për ndryshimet në arsim në Greqinë e lashtë dhe sot.

- Nxënësit, të ndarë në grupe, hulumtojnë Lojërat Olimpike: (1) Kur, ku dhe për nder të kujt u organizuan Lojërat Olimpike në Greqinë e Lashtë? (2) Cilat disiplina sportive u përfaqësuan? (3) Kush mund të marrë pjesë? Në një diskutim të hapur u jepet përgjigje pyetjeve të bëra nga mësimdhënësi dhe për secilën pyetje bëhet krahasimi se si ka qenë atëherë dhe si është tani. Së fundi, ai përfundon për rëndësinë e Lojërave Olimpike në Greqinë e Lashtë.
- Nxënësit ndjekin një prezantim rreth emigrimit të grekëve nga Greqia dhe krijimit të kolonive në brigjet e detit të Zi, Adriatik dhe Mesdhe. Pastaj ata nuk marrin asnjë hartë në të cilën duhet të shënojnë rrugët e emigrimit dhe kolonitë më të rëndësishme. Më pas nxënësit në dyshe marrin një burim historik (të shkruar ose të ilustruar) me detyrën ta hulumtojnë atë dhe të shkruajnë informacionin më të rëndësishëm. Nxënësit lexojnë përgjigjet, diskutojnë dhe përcaktojnë së bashku shkaqet dhe pasojat e kolonizimit grek.
- Mësimdhënësi/ja i ndan nxënësit në grupe dhe u cakton atyre detyrën për të hulumtuar zhvillimin e shkencës në Greqinë e Lashtë dhe botën heleniste, arritjet më domethënëse shkencore dhe shkencëtarët e njohur të fushave të ndryshme. Në bazë të hulumtimit, grupet duhet të bëjnë një panel që do t'ua prezantojnë nxënësve dhe të përgatisin pyetje që do t'ua bëjnë nxënësve të tjerë në fund të prezantimit të panelit të tyre. Mësimdhënësi udhëzon më tej secilin grup në përzgjedhjen e literaturës, faqet e internetit dhe paraqitjen e paneleve. Ai gjithashtu përcakton temat për kërkime:
 1. Hipokrati – mjeku më i njohur i botës antike;
 2. Herodoti – babai i historisë
 3. Matematikantët më të njohur të botës së lashtë (Euklidi, Tales, Arkimedi dhe Pitagora)
 4. Aleksandria – qendër e shkencës helenistike

Grupet prezantojnë panelet dhe më pas diskutohet për ndikimin e arritjeve të përmendura dhe shkencëtarëve në zhvillimin e shkencës. Në tabelë krijohet një hartë mendore në të cilën futen informacionet, nocionet dhe arritjet më domethënëse.
- Nëpërmjet një prezantimi mësimdhënësi/ja njeh nxënësit me letërsinë e grekëve të lashtë dhe me rolin e teatrit në jetën e grekëve. Më pas ai i organizon nxënësit në grupe (me përzgjedhje të rastësishme) dhe secili grup merr nga një enigmë që duhet ta bashkojnë në kohën më të shkurtër (foto nga teatrot antike, perëndia Dionis, një maskë komike dhe tragjike, muzat Thalia dhe Melpomena, Sofokliu, Euripidi, Aristofani, Plauti). Mësimdhënësi/ja shpjegon pjesët e teatrit dhe u drejton nxënësve pyetje:
 1. Ku në Maqedoni ruhen teatrot antike?
 2. Si ngjajnë dhe si ndryshojnë teatrot e sotëm nga ato të lashta?
 3. A keni ndjekur ndonjë shfaqje drame (tragjedi apo komedi) dhe cilat janë përshtypjet tuaja?

Në marrëveshje me nxënësit organizohet një punëtori kreativ për realizimin e maskave të teatrit antik (tragjik dhe komik).
- Mësimdhënësi/ja krijon një rreth, që simbolizon Agorën e lashtë, ku filozofët mbledheshin për debate retorike. Pasi mësimdhënësi/ja i njeh nxënësit me jetën dhe mësimet e Sokratit, Platonit dhe Aristotelit (përmes prezantimit dhe citimeve të famshme), fillon një lojë me role. Të gjithë nxënësit ulen në një rreth në karrige. Nxënësit ndahen në "shkolla filozofike" - sokratikë, platonistë dhe aristotelianë, për një debat të shkurtër ku secili grup mbrohet dhe bindet e "mësimdhënësit" të tij. Në të njëjtën kohë, kur nxënësi qëndron në mes

të Agora për të paraqitur argumentin e tij, d.m.th. për të paraqitur mësimin e filozofit përkatës, ai mund të hedhë një leckë të bardhë mbi supe për një autenticitet më të madh.

- Mësimdhënësi tregon një pamje 3D të Akropolit me theks të veçantë te tempujt (Partenoni dhe Erektioni), statujat, dekorimet relieve dhe pikturat me skena mitologjike. Më pas ai flet me nxënësit dhe u bën pyetje:
 1. Cilat janë ndërtesat më domethënëse të ndërtuara në Akropol?
 2. Si quhej artisti që bëri statujën e Athinës dhe mbikëqyri ndërtimin e kodrës?
 3. A mund të përmendni vepra të tjera të famshme të skulptorit Phidias?Së bashku nxjerrin përfundime për rolin e artit dhe ndërtimit në jetën e grekëve të lashtë dhe ndikimin e tyre në kulturën dhe artin botëror.
- Mësimdhënësi/ja tregon një prezantim për trashëgiminë e lashtë kulturore të Ballkanit. Ai paraqet objektet arkeologjike më të rëndësishme, mbetjet e kulturës materiale të maqedonasve të lashtë, ilirëve dhe thrakëve. Diskutohet rëndësia e trashëgimisë kulturore dhe ruajtja e saj. Nxënësve u jepet detyrë të krijojnë një tabelë krahasimi në të cilën do të fusin informacionin që u prezantua në klasë.
- Mësimdhënësi/ja tregon një prezantim vizual “Dymbëdhjetë perënditë olimpikë”. Më pas diskutoni me nxënësit për natyrën, rolin dhe simbolet e tyre. Mësimdhënësi/ja i njeh nxënësit me heronjtë dhe krijesat mitologjike në mitologjinë helene. Ai u bën pyetje nxënësve dhe i nxit ata të mendojnë:
 1. Pse grekët e lashtë u dhanë perëndive një formë njerëzore?
 2. A janë perënditë të pavdekshëm?
 3. A janë heronjtë të pavdekshëm? A ka ndonjë hero në mesin e olimpistëve?
 4. Cila krijesë mitike ju ka lënë përshtypjen më të madhe? Pse?Mësimdhënësi/ja u cakton nxënësve një detyrë në dyshe për të krijuar një projekt për një hyjni, hero apo krijesë mitike.
- Nxënësit, të ndarë në grupe, tërheqin nga një letër me një mit të caktuar (miti i Perseut dhe i Medusës, miti i Tezeut dhe Minotaurit, ose miti i Prometeut, miti i mollës së artë). Brenda grupit, ata analizojnë mitin dhe u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme:
 1. Cili është roli i perëndive apo qenieve të tjera të mbinatyrshme në mit?
 2. Pse perënditë ishin të pamëshirshëm ndaj gabimeve të njerëzve në ngjarjet mitologjike?
 3. Cilat cilësi pozitive nxjerr në pah miti?

Secili grup paraqet përgjigjet për mitin "e tyre". Në fund, në një diskutim të përbashkët, nxirren përfundime për rolin e miteve në formimin e besimeve dhe vlerave të njerëzve në Greqinë e Lashtë. [Aktivitet shtesë: dramatizimi i miteve nga nxënësit.]

Tema: **ROMA E LASHTË**
Orët e përgjithshme: **16**

Rezultatet e të nxënit

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:

1. shpjegon krijimin dhe zgjerimin e shtetit romak, organizimit shtetëror dhe menaxhimit shtetëror në kohën e lashtë;
2. shpjegon luftërat e Romës për zgjerim territorial në Ballkan, Afrikë, Evropë dhe Azi;
3. krahason dhe shpjegon rregullimin shoqëror, ekonomik dhe jetën e përditshme të Romës së lashtë;
4. përshkruan arritjet kulturore, shkencore dhe teknologjike të romakëve të lashtë dhe njih ndikimin e tyre në shoqërinë moderne;
5. shpjegon ndikimin e Perandorisë Romake në jetën e njerëzve në provincat romake të Ilirikut, Maqedonisë dhe Thrakisë;
6. shpjegon dhe krahason besimet dhe fenë e romakëve;
7. shpjegon origjinën dhe përhapjen e krishterimit dhe ndikimin e tij në jetën e njerëzve.

Nxënësi/nxënësja do të:

1. zhvillojë respektin për trashëgiminë kulturore të Perandorisë Romake si pjesë e trashëgimisë kulturore botërore.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet për vlerësim
• Fillimet e Romës së Lashtë (Etruskët, Latinët, Romuli, Remi, mbretër, patricë, plebej, skllëvër)	• Përcakton vendndodhjen gjeografike të qytetit të Romës në hartë historike. • Tregon se kur u themelua Roma dhe përshkruan se si u themelua sipas legjendës. • Përshkruan organizimin shtetëror të Romës gjatë periudhës së mbretërve.
• Republika Romake (magjistratët, konsujt, Senati, kuvendet popullore, Forumi, provinca)	• Shpjegon termin republikë dhe shpreh dallimet themelore midis mbretërisë dhe republikës romake. • Përshkruan organizimin shtetëror dhe shoqëror të Republikës Romake. • Emërton nëpunësit civilë kryesorë romakë dhe njih kompetencat e tyre. • Shpjegon betejat e brendshme në republikë, reformat e vëllezërve Grasi dhe kryengritjen e Spartakut.
• Luftërat e Romakëve (Legjioni, Kartagjena, Luftërat Punike, Hannibal, Gali, triumf,	• Kupton kronologjinë dhe fazat e ekspansionit romak përmes luftës. • Përshkruan ushtrinë romake. • Ai gjithashtu rendit etapat e ekspansionit romak nëpërmjet luftës.

Luftërat Ilire - romake, Luftërat Romako-Maqedonase, Agroni, Teuta, Filipi V, Perseu, Kinoskefala, Pidna)	• Shpjegon ngritjen dhe zgjerimin e shtetit romak. • Shpjegon ndarjen e Gadishullit Ballkanik në provinca.
• Koha e perandorëve (perandori, Cezari, Augusti, dinastitë, Neroni, Trajani, Hadriani, Diokleciani, Kostandini, Teodosi, provincat, principata, dominoj)	• Shpjegon rritjen e Romës nga Republikë në Perandori. • Thekson perandorët më të rëndësishëm romakë, karakteristikat dhe arritjet e tyre kryesore. • Shpjegon dhe krahason termat principata dhe dominati.
• Rënia e perandorisë perëndimore (Hunët, gjermanët, sulmet barbare, shpërngulja e popujve, Atila, Vandalët, Vizigotët, Aetij, Alarih, Romul Augustul)	• Thekson arsyet e rënies dhe rënies së Perandorisë Romake Perëndimore. • Ata i kuptojnë sulmet barbare si pjesë e një lëvizjeje më të madhe të fiseve dhe popujve nga Azia në Evropë.
• Jeta e romakëve të lashtë (patrikët, plebejtë, skllevërit, gladiatorët, amfiteatri, i madhi Kirkus, toga, stola, pala, familje, gjini, babai i familjes, insula, zejtaria, tregtia, detaria)	• Përshkruan grupet shoqërore në shtetin romak. • Kupton rëndësinë e skllavërisë për ekonominë romake. • Përshkruan jetën e përditshme të njerëzve (ushqim, veshje, muzikë, argëtim, familje) në Perandorinë Romake. • Thekson aktivitete të ndryshme ekonomike të popullsisë së Romës dhe shpjegon ndikimin e tyre në jetën e popullit dhe të shtetit.
• Shkenca dhe teknologjia romake (çimento, hark, kupolë, amfiteatër, koloseum, panteon, terma, ujësjellës, insulë, ballistë, katapultë)	• Shpjegon rolin e romakëve në zhvillimin e historisë, filozofisë, mjekësisë, gjeografisë dhe së drejtës romake. • Thekson kontributin e romakëve në teknologjinë e ndërtimit dhe materialet e ndërtimit. • Thekson lloje të veçanta ndërtesash romake. • Njeh dhe përshkruan betejat dhe teknikën ushtarake të romakëve.
• Kultura romake dhe trashëgimia e saj (komedi, Plauti, poezi lirike, Katuli, Virgil, Cicero, Forum, Via Egnatia, Koloseum, Herkulaneum, Pompea, afreske, mozaik, portret, bust)	• Thekson gjinitë letrare më të rëndësishme romake dhe përfaqësuesit më të shquar të tyre. • Përshkruan arritjet romake në pikturë, skulpturë dhe mozaik. • Ata njohin gjurmët e ruajtura të kulturës romake në Ballkan. • Thekson vendet më të rëndësishme arkeologjike të qyteteve nga kohët e lashta në RMV dhe përcakton vendndodhjen e tyre në hartë historike dhe gjeografike.

	Shpjegon rëndësinë e vendeve të lashta arkeologjike si një trashëgimi e përbashkët kulturore e popujve ballkanikë.
Besimet e romakëve të lashtë (Panteoni romak, Jupiteri, Juno, Marsi, Venusi, Neptuni, tempujt, hyjnitë e familjes, priftëria, rendet priftërore, vestale)	- thekson emrat dhe rolet e perëndive dhe perëndeshave romake. - Shpjegon ndikimin e mitologjisë romake në jetën e njerëzve. - Lidh perënditë romake me ekuivalentët e tyre grekë dhe vëren ngjashmëritë dhe dallimet.
Lindja e krishterimit (Hebrenjtë, Tora, politeizmi, monoteizmi, Jezusi, Krishterimi, apostujt, Dhiata e Vjetër, Dhiata e Re, katakombet, komunitat e krishtera)	- Një rëndësinë e fesë hebraike si feja e parë monoteiste dhe burimi i krishterimit dhe islamit. - Përkthyer shfaqjen e krishterimit dhe përhapjen fillestare të tij. - Përkthyer pranimin gradual të krishterimit në Perandorinë Romake, persekutimin e të krishterëve dhe pranimin e tij si fe shtetërore. - Ai e kupton procesin e krishterimit të popujve ballkanikë.
Shembuj të aktiviteteve - Mësimdhënësi/ja paraqet para nxënësve një hartë me veçoritë natyrore-gjeografike (lumenj, dete, male, gadishuj) të Gadishullit Apenin. Përmes një bashkëbisedimi me nxënësit ai shpjegon për kushtet natyrore, popullsinë dhe profesionet e njerëzve që jetonin në këtë hapësirë. Më pas nxënësit marrin fletë letre me fiset që banonin në gadishull, të cilat duhet t'i ngjitin në hartë. Mësimdhënësi u tregon atyre një video të legjendës së Romulit dhe Remit dhe krijimit të qytetit të Romës. Ai u flet nxënësve për besueshmërinë e tij dhe u lexon atyre burime të shkruara (Tit Livi) dhe tregon mbetje materiale që lidhen me krijimin e Romës (mure, tempull, Forum, mbretër etruskë). Vizaton një diagram të Venit në tabelë dhe së bashku me nxënësit krahason legjendën dhe dëshmitë shkencore për origjinën e qytetit. - Në tabelë mësimdhënësi vizaton një afat kohor dhe përcakton periudhën kur Roma u bë republikë. Nxënësit ndjekin një prezantim që përmend mbajtësit kryesorë të pushtetit në Republikën Romake (konsujt, Senati, kuvendet, ndarja e popullsisë në patricë, plebejë dhe skllevër). Nxënësit, të ndarë në grupe, marrin detyra: 1. të bëjnë një tabelë për organizimin shtetëror të Romës gjatë republikës; 2. për të bërë një piramidë me shtresat shoqërore në shtetin romak. Mësimdhënësi/ja u bën pyetje nxënësve dhe ata lexojnë përgjigjet nga tabela dhe piramida. - Kush zinte postin më të lartë në republikë dhe cili ishte roli i tyre? - Kush këshillonte konsujt, vendoste për çështjet e shtetit dhe emëronte diktatorë në situata krize? - Çfarë roli luajti Kuvendi Popullor? - Sa shpesh shpallehin diktatorët dhe cili ishte roli i tyre në Romë?	

5. Në çfarë shtresa ndahej Shoqëria romake?

- Secili nxënës vizaton një fletë letre për t'u caktuar grupit të plebejve dhe grupit të patricëve. [Në varësi të madhësisë së klasës, mund të formohen disa grupe plebejsh, pra patricë. Secili grup hulumton grupin social "të tij" dhe përgatit një poster që përshkruan (me tekst dhe fotografi) karakteristikat e mëposhtme të grupit: vendin dhe fuqinë në shoqëri, profesionet dhe pronat/pasuria. Para prezantimeve të posterëve të nxënësve, mësimdhënësi paraqet karakteristikat e skllëvërve si një grup i veçantë shoqëror në Republikën Romake. Pas prezantimeve si për plebejtë ashtu edhe për patricët, ato krahasohen për nga karakteristikat e analizuar përmes një diskutimi të hapur.
- Nxënësit ndahen në dy grupe: magjistratë dhe senatorë. Çdo nxënës në grupin e magjistratëve duhet të hulumtojë dhe të paraqesë një rol specifik në Republikën e hershme, si konsulli, pretori, edile ose censori. Ata kanë për detyrë të marrin një vendim të rëndësishëm politik, të cilin do t'ia propozojnë Senatit. Grupi i senatorëve ka për detyrë të shqyrtojë ligjet e propozuara dhe të vendosë nëse do t'i miratojë ato. Pas përfundimit të debatit, do të votohet për pranimin e ligjeve dhe mësimdhënësi do të përmbledhë dhe shpjegojë proceset kryesore politike që ndodhën në Romë.
- Nxënësit ndahen në grupe, ku secili grup është përgjegjës për një provincë romake. Grupet hulumtojnë jetën në provincën e tyre dhe marrëdhëniet e krahinës së tyre me pjesë të tjera të perandorisë. Pyetjet kryesore që duhet të përgjigjen janë:
 1. si zbatohet qeveria romake në provincën e tyre (administrata, infrastruktura, ndërtesat, taksat);
 2. cilat burime ose thesare natyrore janë të rëndësishme për provincën e tyre dhe si ndikojnë ato në ekonominë e Perandorisë.Secili grup dërgon një të dërguar te perandori (mësimdhënësi) i cili ekspozon të gjitha anët pozitive dhe negative të administratës romake. Perandori mund të ulë ose rrisë taksat e tyre dhe fiton krahina, pra grupi që ka argumentet më të mira dhe kështu arrin të përjashtohet nga taksat.
- Nxënësve në dyshe u jepen tre tabela me pyetje dhe detyra që kanë të bëjnë me tri Luftërat Punike. Ndërsa nxënësit eksplorojnë dhe plotësojnë tabelat, mësimdhënësi i vizaton ato në tabelë. Më pas nxënësit krahasojnë dhe përshtatin detyrat nga tabelat dhe i paraqesin ato. Mësimdhënësi/ja shkruan përgjigjet nga tabela në tabelë dhe shpjegon fitoret dhe disfatat e të dyja palëve (betejat e Canae, Zama, fushata e Kanibalit, rrethimi i Kartagjenës dhe roli i gjeneralit romak Scipio). Nëpërmjet diskutimit, ata së bashku nxjerrin përfundime për shkaqet dhe pasojat e Luftërave Punike (Roma bëhet zotëruese e Mesdheut perëndimor). Mësimdhënësi shkruan në tabelë thënien romake: "Vështirë për ngadhënjyesit" dhe u kërkon ta shpjegojnë në kontekstin e fatit të Kartagjenës.
- Nxënësit ndjekin një prezantim që shpjegon për gladiatorët si skllëvër në Romë, për luftimet midis gladiatorëve në Koloseum, për origjinën e Spartakut, për Kryengritjen e Spartakut (kush mori pjesë, cili ishte shkaku dhe kundër kujt u organizua). Pas prezantimit, nxënësit, të ndarë në grupe, hartojnë dhe vizatojnë një strip (me të paktën 10 skena) që përshkruan jetën dhe luftën e Spartakut. Për ta bërë këtë, ata mund të përdorin materiale nga burime të ndryshme. Pasi secili grup prezanton stripin e tij, zhvillohet një diskutim ku shpjegohet roli i Spartakut si lider në luftën për lirinë e të shtypurve dhe si simbol i rezistencës kundër padrejtësisë.

- Nëpërmjet një prezantimi, mësimdhënësi shpjegon se kush ishte Gaj Jul Cezari dhe pse ai ishte një nga figurat më domethënëse në historinë romake. Aty renditen sukseset e tij ushtarake, zgjedhja e tij si diktator i përjetshëm, qëndrimi i tij ndaj të varfërve dhe mënyra se si e humbi jetën. Dishepujt ndahen në Cezaranë, Anti-Cezarianë dhe "Romakë neutralë". Ky aktivitet mund të kryhet individualisht, në çift ose në grup. Cezarianët do të eksplorojnë kontributet e Cezarit nga një perspektivë ushtarake, ekonomike, sociale, ligjore dhe kulturore. Anti-Cezars do të fokusohet në rivalët e tij, intrigat politike dhe marrëdhëniet e tij me Senatin, si dhe mundësinë e "sundimit të tij me forcë". Dipeshujt që nuk janë të përfshirë drejtpërdrejt në debat do t'i përfaqësojnë ata "neutralët". Detyra e tyre do të jetë të dëgjojnë me kujdes dhe t'u bëjnë pyetje të dy grupeve. Ata do të duhet të gjykojnë se cili grup është më bindës dhe çfarë mendojnë nëse Cezari duhet të mbetet në pushtet.
- Nxënësit ndahen në pesë grupe dhe secili grup hulumton një aspekt të jetës së përditshme të njerëzve në Perandorinë Romake: u shqimi, veshmbathja, muzika, argëtimi, familja. Qëllimi është që të gjitha grupet të përgatisin së bashku një poster të madh, në të cilin do të shfaqet çdo aspekt përmes fotografive që grupet gjejnë në internet, printojnë, presin dhe ngjitin në një çekiç të madh nën titujt e duhur, duke i kushtuar vëmendje që në foto të shfaqen të pasurit dhe të varfërit, si dhe burrat, gratë dhe fëmijët. Më pas secili grup përdor fotografitë për të përshkruar aspektin e jetës së përditshme me të cilën kanë punuar. Në fund, në një diskutim të hapur, bashkërisht arrihet në përfundimin se jeta e përditshme e njerëzve në Perandorinë Romake ndryshonte shumë në varësi të grupit shoqëror të cilit i përkisnin.
- Nxënësit shikojnë një prezantim për rënien e Perandorisë Romake. Mësimdhënësi/ja vizaton një tabelë me dy kolona: shkaqet e rënies së perandorisë dhe pasojat e shembjes. Nxënësit vizatojnë tabelën në fletoret e tyre dhe futin të dhënat nga prezantimi. Nxënësve u jepet një hartë në dyshe, në të cilën duhet të shënojnë: rrugët dhe fiset "barbare" që sulmuan Perandorinë Romake; kufiri që ndan Perandorinë Romake Lindore dhe Perëndimore dhe kryeqytetet e tyre; territoret që i përkisnin të dy pjesëve të perandorisë. Në një plan kohor në tabelë, nxënësit shënojnë ngjarjet përcaktuese të periudhës së rënies së perandorisë: 1. Fillimi i migrimit të madh të popujve; 2. Sulmet e vizigotëve dhe vandalëve ndaj Romës; 3. Ndarja e perandorisë nga perandori Teodosi I; 4. Rënia e Perandorisë Romake Perëndimore. Zhvillohet një diskutim për pasojat e rënies së perandorisë dhe reflektimin e saj në historinë evropiane.
- Mësimdhënësi tregon një pamje 3D të Forumit Romak me theks të veçantë në ndërtesat e institucioneve shtetërore (arkivat, kuria, burgu), tempujt, bazilikat, portat triumfale, rostra, statujat, dekorimi me relief. Më pas ai flet me nxënësit dhe u bën pyetje:
 1. Cilat janë ndërtesat më të rëndësishme të ndërtuara të Forumit?
 2. Cilat ndërtesa janë shenjë dalluese e arkitekturës romake?
 3. Pse romakët ndërtuan akuaduktin?
 4. Cili ishte roli i portave triumfale në ndërtimin romak?
 5. Kush mund të përdorte banjat publike (terma) dhe cili ishte qëllimi i tyre?

Së bashku nxjerrin përfundime për rolin e artit dhe ndërtimit në jetën e romakëve dhe ndikimin e tyre në kulturën dhe artin botëror.

- Nxënësit, të ndarë në grupe prej 3-4 anëtarësh, përpunojnë kartela me perënditë dhe perëndesha greke dhe romake - në secilën kartelë shkruajnë emrin e një perëndie/perëndeshe dhe vizatojnë një figurë të tij/saj, bazuar në ilustrime nga interneti, ndërsa duhet të kujtojnë rolin e secilës prej perëndive/perëndeshave. Një kartë shtesë përfaqëson Panteonin. Më pas, kartelat shpërndahen ndërmjet anëtarëve të grupit në mënyrë të rastësishme dhe ata tërheqin një kartë nga njëri-tjetri - sa herë që çiftojnë një perëndi/perëndeshë greke dhe romake, ata vendosin kartelat e çiftuara në tryezë. Loja vazhdon derisa të gjithë të përputhen, dhe fituesi është ai që ka mbetur me kartelën Pantheon. Secili grup i ngjit çiftet në një letër dhe për secilin çift shënon rolin e perëndive/perëndeshave. Gjatë prezantimit ai bën një analogji me emrat e planetëve nga sistemi diellor. Më në fund, mësimdhënësi bën pyetje në një diskutim të hapur, për të arritur në përfundimin se besimet në perënditë ndikuan në ritualet dhe ritet duke ofruar flijime, duke ndërtuar faltore dhe tempuj për nder të perëndive, të cilat mendohej se u kënaqnin perëndive dhe fitonin favorin e tyre.
- Nxënësit ndahen në misionarë të krishterë dhe priftërinj paganë. Misionarët do të hetojnë mësimet e krishtera dhe kuptimin e kriptosimboleve të pikturuara në katakombe. Priftërinjtë do të eksplorojnë panteonin romak. Pas hulumtimit, nxënësit do të organizojnë një debat në të cilin grupet do t'i paraqesin argumentet e tyre Perandorit (mësimdhënësit). Në debat, misionarët do të mbrojnë moralin dhe drejtësinë që sjell besimi i krishterë, ndërsa priftërinjtë paganë do të theksojnë rëndësinë e traditës dhe stabilitetin që ofronin perënditë romake dhe ritet fetare.
- Aktiviteti i projektit: Kultura dhe shkenca në Romën e Lashtë: Qëllimi i aktivitetit është, nëpërmjet kërkimit në internet, të bëhet një prezantim multimedial. Të dhënat për prezantimin mbledhen nga nxënësit (të ndarë në grupe) për disa orë rresht. Në fund të çdo mësimi mësimdhënësi/ja shkruan tekstin dhe shton ilustrimet në sllajdet e prezantimit sipas udhëzimeve të nxënësve. Mësimet fokusohen në:

Ora e parë: Gjuha latine dhe veprat më të rëndësishme letrare të shkruara në latinisht. Prania e gjuhës latine në disiplina të ndryshme Shkencore

Ora e dytë: Arritjet kryesore në arkitekturë dhe art. Arritje të mëdha në ndërtim dhe teknologji ushtarake. Arritjet kryesore, në matematikë dhe mjekësi

Ora e tretë: Parimet e së drejtës romake dhe ndikimi i tij në ligjet. Ndikimi i drejtës romake dhe jeta e përditshme e njerëzve

Ora e katërt: Shfaqet prezantimi dhe zhvillohet një diskutim për kontributin e kulturës dhe shkencës romake në kulturën dhe shkencën moderne.

Në orën e fundit mund të organizohet një ditë romake, ku nxënësit do të "veshin toga" sipas dëshirës së tyre, domethënë do të kalojnë një pëlhurë mbi supe dhe do të marrin pjesë në aktivitete të ndryshme që simulojnë jetën në Romën e Lashtë:

(1) Ekspozita e modeleve të vilave dhe ishujve romakë;

- (2) Ekspozita e mozaikëve të frymëzuar nga arti romak;
- (3) Degustimi i pjatave tradicionale romake;
- (4) Shkëmbimi i letrave ndërmjet nxënësve në të cilat do të ketë terma latine;
- (5) Një shfaqje e shkurtër e një drame romake;
- (6) "Prehja e monedhave", domethënë dizenjimi i monedhave të veta;
- (7) Luajtja e lojërave romake si Terni Lapilli, Tabula, Ludus Latrunculorum;

Nxënësit gjithashtu mund të krijojnë një "Enciklopedi" me fakte për Romën, së cilës do t'i shtojnë foto nga ngjarja.

- Nxënësit ndjekin një prezantim për ndikimin e kulturës romake në mënyrën e jetesës gjatë sundimit romak në Ballkan, i cili thekson: (1) ndërtimin e rrugëve, urave dhe ujësjellësve, të cilët mundësonin komunikimin midis rajoneve të ndryshme dhe shkëmbimin kulturor dhe ekonomik, (2) ndërtimin e tempujve, teatrove dhe ndërtesave të tjera publike në stilin arkitektonik romak, që kontribuan në përhapjen e kulturës, artit dhe fesë. Nxënësit, të ndarë në grupe, hulumtojnë Via Egnatia/Via Ignasia, Apollonia, Butrinti, Skupi, Stobi, Sevtopolis, Heraklea, Trebenishte dhe Naisusin, i vendosin në hartë dhe përcaktojnë përmes cilave artefakte dhe mbetje arkeologjike (armë, qeramikë, monedha, objekte antike mund të shihen ndikimet e depozitimeve të çdo objekti). Pas prezantimit të punës së grupeve, përmes një diskutimi të hapur shpjegohet rëndësia e qyteteve antike të Ballkanit si qendra ushtarake-administrative dhe kulturore, si dhe theksohet rëndësia e vendeve antike arkeologjike si trashëgimi e përbashkët kulturore e popujve të Ballkanit.

Tema: **ORIENTIMI NË HAPËSIRË GJEOGRAFIKE**

Orët e përgjithshme: **14**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:

1. përdor globin, hartën gjeografike, vijat, meridianët, izohipsat dhe shenjat hartografike në situata specifike;
2. përcaktojë gjerësinë dhe gjatësinë e një vendi të caktuar dhe të përdorë një shkallë për të llogaritur distancën në natyrë duke përdorur një hartë;
3. shpjegon mënyrat e orientimit në hapësirë dhe disa prej tyre i zbaton në praktikë;
4. shpjegon për orën vendore/lokale, kohën e zonës, kohën botërore, zonat kohore dhe për të përcaktuar kohën e zonës së vendeve/ qyteteve që i përkasin zonës kohore të ndryshme.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet për vlerësim
• Toka në glob dhe në hartë • Madhësia (globi, harta gjeografike, atlas gjeografik, shkalla, shkalla numerike, shkalla grafike, hartat në shkallë të gjerë, hartat e shkallës së mesme, hartat në shkallë të vogël, hartat topografike, hartat tematike, projeksionet hartografike, seritë, meridianët, rrjeti gjeografik/hartografik, izohipsat, shenjat hartografike)	• Përdor një glob dhe një hartë si model për të përfaqësuar Tokën. • Shpjegon kuptimin e shkallës në hartë. • Llogarit distancën në natyrë ndërmjet dy pikave të matura në një hartë duke përdorur një shkallë (numerike dhe grafike). • Klasifikon llojet e hartave gjeografike sipas madhësisë së shkallës • (në shkallë të madhe, të mesme dhe të vogël) dhe sipas përmbajtjes (gjeografike, topografike dhe tematike). • Shpjegon kuptimin e paraleleve, meridianëve, izohipsave dhe shenjave hartografike dhe i përdor ato në situata specifike.
• Gjerësia gjeografike dhe gjatësia gjeografike (gjerësia gjeografike, gjatësia)	• Shpjegon kuptimin e gjerësisë dhe gjatësisë gjeografike. • Përcakton gjerësinë dhe gjatësinë e një vendi të caktuar duke përdorur një hartë dhe glob.
• Orientimi në hapësirë orientimi gjeografik, busoll)	• Përcakton saktë anët e botës pa përdorur instrument (sipas trupave qiellorë, objekteve fetare dhe dukurive të tjera, bimëve dhe objekteve). • Përdor një busoll ose një aplikacion celular për orientimin gjeografik në hapësirë.
• Zonat kohore (dita, java, muaji, viti, ora vendore/lokale, zona kohore, ora botërore, vija e ndryshimit të datës, zonat kohore)	• Bën një lidhje midis rrotullimit të Tokës dhe gjatësisë së një dite dhe midis rrotullimit të Tokës dhe gjatësisë së një viti. • Të bëjë dallimin ndërmjet orës vendore/lokale, zonës kohore dhe orës botërore. • Shpjegon rregullimin dhe numrin e zonave kohore në Tokë dhe interpreton një hartë të zonave kohore të Tokës.
	• Përcakton zonën kohore të një vendi të caktuar duke përdorur një hartë të zonës kohore.

Shembuj aktivitetesh

- Nxënësit në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur enciklopedi dhe/ose internet, hulumtojnë një hartë dhe glob. Ata shqyrtojnë lloje të ndryshme hartash (plane, topografike, politike, ekonomike etj.) dhe i klasifikojnë ato sipas madhësisë së shkallës dhe sipas përmbajtjes. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër dhe ua prezanton grupeve të tjera.
- Nxënësit në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur enciklopedi dhe/ose internet, hulumtojnë shenjat e hartave dhe izohipsat. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër dhe në fund të gjithë së bashku drejtojnë një diskutim rreth zbatimit praktik të shenjave hartografike dhe izohipsave në hartë.
- Nxënësi, në mënyrë të pavarur në hartë, përcakton gjerësinë dhe gjatësinë gjeografike për një vend të caktuar.
- Nxënësit në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur një shkallë, përcaktojnë se sa është një distancë e caktuar në natyrë krahasuar me të njëjtën distancë të matur në një hartë. Secili grup prezanton rezultatin e marrë.
- Nxënësi përcakton në mënyrë të pavarur distancën ndërmjet dy pikave në hartë duke përdorur një shkallë grafike.
- Nxënësit në grupe/dyshe të vogla bëjnë një plan të klasës së tyre në një shkallë të caktuar.
- Nxënësit në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur enciklopedi dhe/ose internet, hulumtojnë orientimin e tokës pa hartë dhe orientimin e tokës me hartë. Secili grup prezanton kërkimin e tij para të tjerëve dhe më pas ata demonstrojnë praktikisht disa nga mënyrat e orientimit gjeografik.
- Çdo nxënës, në klasë ose në natyrë, demonstroi orientimin gjeografik duke përdorur një busull.
- Nxënësit në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur një hartë gjeografike, përcaktojnë zonën kohore të vendeve/qyteteve që i përkasin një zone kohore të ndryshme. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër dhe në fund të gjithë drejtojnë një diskutim së bashku për orarin e zonave kohore.

Tema: **GJEOGRAFIA E VENDEVE TË MEDITERRANIT**

Orët e përgjithshme: **22**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësjë do të jetë i/e aftë të:

1. përshkruajë pozicionin gjeografik dhe pasqyrën rajonale dhe kryeqytetet e vendeve të Mesdheut dhe t'i tregojë ato në hartë gjeografike;
2. përshkruan karakteristikat natyrore-gjeografike të rajonit të Mesdheut: relievi, klima, hidrografia, flora dhe fauna;
3. përshkruan karakteristikat socio-gjeografike të vendeve të Mesdheut: numrin e popullsisë, gjuhët e përfaqësuara, fetë dhe të tjera monumentet kulturore;
4. i numëron aktivitetet ekonomike që janë më të përhapura në rajonin e Mesdheut dhe tregon ato më të mëdhatë në hartë qendrat industriale dhe vendet më të rëndësishme turistike në rajon.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Pozicioni gjeografik dhe pasqyra rajonale e vendeve të Mesdheut (Vendet e Mesdheut, Deti Mesdhe, detra skajore)	• Ai përshkruan vendet e Mesdheut si vende që dalin nga ose janë në afërsi të Detit Mesdhe ose një prej deteve skajore të tij dhe i përkasin pjesëve të tre kontinenteve (Evropë, Afrikë dhe Azi) dhe i tregon ato në hartë gjeografike. • Shpjegon pse vendet e Mesdheut kanë një pozicion të favorshëm gjeografik në botë. • Emërton të gjitha vendet e Mesdheut dhe kryeqytetet e tyre dhe i tregon në hartë gjeografike. • Përmend shtetet moderne të Mesdheut që shtrihen në territoret e qytetërimeve të lashta dhe i tregon ato në hartë gjeografike.

• Karakteristikat natyrore-gjeografike të vendeve mesdhetare (ultësira, Panonike, Lombardia, Vllahia, Andaluzia, Aragoni, malet, Pirenejtë, Alpet, Apeninet, Dinaridet, Atlasi, Tavori, shkretëtira, Sahara, shkretëtira libiane, shkretëtira siriane, klima, llojet e klimës, pellg ujëmbledhës, lumenjtë, Ebro, Rona, Po, Danub, Dnjester, Dnjepër, Don, Nil, Deti Mesdhe, Deti Ligurian, Deti Tirren, Deti Adriatik, Deti Jon, Deti Egje, Deti i Marmarasë, Deti i Zi, Deti i Azov, Deti Levant, Ishujt, Sicilia, Sardenja, Korsika, Kreta, Ishujt Balearik, gadishujt, Gadishulli Iberik, Gadishulli Ballkanik, Gadishulli Apenin, Azia e Vogël, Gadishulli i Tunisit, Gadishulli Barka, gjiret (Lyonit, Gjenovës, Selanik, Antalia, Sidra) përrenj, (Ngushtica e Gjibraltarit, Dardanelet, Bosfori, Porta e Kerçit, Kanali i Suezit), frutat e jugut, hardhitë, ullinj.	• Emërton njësitë më karakteristike të relievit në rajonin e Mesdheut (ultësira, male dhe shkretëtira), emërton vendet në të cilat shtrihen dhe i tregon në hartë gjeografike. • Ai thekson se nëpër cilat breza termikë shtrihet dhe cilat lloje klimatike përfaqësohen në mënyrë dominuese në rajonin e Mesdheut dhe përshkruan karakteristikat e tyre. • Përshkruan zonën ujëmbledhëse të Detit Mesdhe, emërton lumenjtë më të mëdhenj që derdhen në të, vendet nëpër të cilat kalojnë dhe i tregon ato në hartë gjeografike. • Përshkruan Detin Mesdhe dhe rendit detet e tij marginale dhe i tregon ato në një hartë gjeografike. • Thekson ishujt, gadishujt dhe gjiret më të mëdhenj në Detin Mesdhe dhe të cilave shtete i përkasin. • Përshkruan përrenjtë më të rëndësishëm në rajonin e Mesdheut, cilat dete i lidhin këto përrenj dhe i tregon në hartë gjeografike. • Thekson përfaqësuesit tipikë të jetës bimore dhe shtazore të rajonit të Mesdheut dhe përshkruan shpërndarjen dhe rëndësinë e tyre për këtë rajon.
• Karakteristikat socio-gjeografike të vendeve mesdhetare (popullsia, dendësia e popullsisë, fetë, krishterimi, islami, judaizmi, qytetet, portet, Barselona, Marseja, Roma, Napoli, Athina, Stambolli, Izmiri, Bejruti, Tel Aviv, Algjeria, Tunis, Tripoli, Aleksandri)	• thekson numrin total të njerëzve që jetojnë në vendet e Mesdheut. • Emërton qytetet më të mëdha dhe portet më të mëdha të vendeve në rajonin e Mesdheut. • Shpjegon diversitetin në gjuhë, fe, ushqim, arkitekturë dhe muzikë të vendeve të rajonit të Mesdheut, duke dhënë shembuj që tregojnë ngjashmëri dhe dallime.

• Karakteristikat ekonomiko-gjeografike të vendeve mesdhetare (aktivitete biznesi, qendra industriale, vende turistike)	• Thekson se cilat aktivitete ekonomike janë më të përfaqësuara në rajonin e Mesdheut (bujqësi, industri, tregti dhe turizëm) dhe shpjegon pse. • Thekson qendrat më të mëdha industriale të rajonit të Mesdheut dhe i tregon ato në hartë gjeografike. • Përshkruan pikat më të rëndësishme turistike në bregdetin e Mesdheut dhe i tregon ato në hartë gjeografike.
Shembuj të aktiviteteve • Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur internetin dhe materialin e ilustruar, hulumtojnë se cilat vende i përkasin grupit të vendeve mesdhetare, në cilat kontinente ndodhen, cili është pozicioni i tyre gjeografik dhe cilat janë kryeqytetet e tyre. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër dhe ua prezanton grupeve të tjera. Në fund, të gjithë drejtojnë një diskutim së bashku dhe arrijnë në një përfundim për pozicionin e favorshëm gjeografik të këtyre vendeve. • Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur internetin dhe materialin e ilustruar, hetojnë brezat termikë në të cilët shtrihet rajoni i Mesdheut, llojet klimatike, njësitë më karakteristike të relievit në këtë rajon (ultësira dhe malet) dhe që janë përfaqësuesit më domethënës të florës dhe faunës së këtij rajoni. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër, ua prezanton grupeve të tjera dhe tregon në hartë ultësirat dhe malet më të mëdha të këtij rajoni. • Nxënësit ndjekin një prezantim vizual përmes të cilit mësojnë për disa karakteristika të Detit Mesdhe. Më pas, të ndarë në grupe/çifte të vogla, duke përdorur internetin dhe materialin e ilustruar, hulumtojnë për detet marginale të Detit Mesdhe dhe lumenjtë më të mëdhenj që derdhen në të dhe nëpër cilat vende kalojnë. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër, ua prezanton grupeve të tjera dhe tregon në hartë gjeografike. • Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur internetin dhe materiale të ilustruara, hulumtojnë për shtetet bashkëkohore mesdhetare që shtrihen në territoret e qytetërimeve të lashta. Secili grup përgatit një pasqyrë tabelorë që rendit emrin e një qytetërimi të lashtë specifik, kontinentin që shtrihej, emrat e shteteve moderne të sotme ku shtrihej. • Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur internetin dhe materiale të ilustruara, hulumtojnë për ishujt më të mëdhenj (cilave shtete u përkasin), gadishujt (cilat shtete ndodhen në to), gjiret dhe ngushticat (cilat dete i lidhin) që gjenden në Detin Mesdhe. Secili grup përgatit një pasqyrë tabelore, ua paraqet grupeve të tjera dhe tregon në hartë gjeografike. • Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, bëjnë një poster me tekst dhe foto të përfaqësuesve tipikë të florës dhe faunës së rajonit të Mesdheut. Në diskutim përshkruhet shpërndarja e tyre dhe shpjegohet rëndësia e tyre për rajonin. • Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur internetin dhe materiale të ilustruara, hulumtojnë numrin e njerëzve në vendet e rajonit të Mesdheut. Secili grup përgatit një pasqyrë tabelore me numrin e përgjithshëm të popullsisë për shtetin, dendësinë e popullsisë, cila religjion përfaqësohet dhe qytetin më të madh sipas popullsisë në atë shtet. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër dhe ua prezanton grupeve të tjera. Në fund, të gjithë drejtojnë një diskutim së bashku dhe nxjerrin një përfundim për numrin e përgjithshëm të popullsisë në të gjithë rajonin e Mesdheut, cilat janë vendet me popullsi më të dendur, cila është përkatësia fetare e popullsisë dhe cilat janë qytetet më të mëdha të këtij rajoni dhe t'i tregojë në hartë gjeografike. • Aktiviteti i projektit: Diversiteti i Mesdheut. Nxënësit ndahen në tre grupe dhe secili grup fillon të punojë në dy vende (1) Italia dhe Turqia, (2) Greqia dhe Egjipti (3) Izraeli dhe Maroku. Grupet hulumtojnë në internet për gjuhën, fenë, ushqimin,	

muzikën dhe arkitekturën e vendeve "të tyre" dhe të përgatisin një prezantim multimedial (me foto, harta, material video/audio, tekst) nëpërmjet të cilit i krahasojnë ato. Secili grup paraqet vendet "e tyre" për të gjithë klasën. Në fund, përmes diskutimit të përbashkët krahasojnë të gjashtë vendet (zbulojnë ngjashmëritë dhe dallimet), paraqesin ato në një formë të përmbledhur në një tabelë dhe nxirret një përfundim për diversitetin e rajonit të Mesdheut.

- Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, duke përdorur internetin dhe materiale të ilustruara, hetojnë aktivitetet ekonomike që janë më të zhvilluara në vendet e rajonit të Mesdheut. Secili grup përgatit një prezantim të shkurtër dhe e prezanton atë përpara grupeve të tjera. Në fund, të gjithë drejtojnë një diskutim së bashku dhe nxjerrin një përfundim se cili aktivitet ekonomik është më i përfaqësuar në këto vende.

- Nxënësit ndjekin një prezantim vizual përmes të cilit njihen me portet më të mëdha dhe destinacionet turistike më tërheqëse në rajonin e Mesdheut. Më pas ata diskutojnë rëndësinë e tyre në zhvillimin ekonomik të vendit në të cilin ndodhen.

- Nxënësit ndahen në katër grupe që do të veprojnë si agjenci udhëtimi dhe duhet të përgatisin material reklamues (në formën e një broshure) për të vizituar vendet turistike nga rajoni i Mesdheut. Materiali reklamues duhet të rekomandojë një turne turistik për të vizituar të gjitha vendet mesdhetare të një kontinenti të caktuar, duke specifikuar vendin, gjuhën e folur, monedhën e përdorur, kryeqytetin dhe pamjet më të rëndësishme kulturore, ushqimin tradicional dhe klimën. Një grup punon në vendet mesdhetare të Afrikës, një tjetër nga vendet mesdhetare të Azisë, e treta e vendeve mesdhetare të Evropës që kanë dalje në detin Adriatik dhe Jon, dhe e katërta, pjesa tjetër e vendeve të Evropës që kanë dalje të drejtpërdrejtë në detin Mesdhe. Broshurat përmbajnë tekst dhe ilustrime. Në fund, ata ndajnë broshurat dhe zgjedhin atë që do të donin të vizitonin më shumë nëse do të ishin turistë.

- Nxënësit, të ndarë në grupe/dyshe të vogla, plotësojnë hartat e heshtura të rajonit të Mesdheut sipas udhëzimeve të mësimdhënësit (lumenj, male, qytete).

ARSIMI QYTETAR

Tema: **DEMOKRACIA DHE LIGJET**

Orët e përgjithshme: **10**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësjë do të jetë i/e aftë të:

1. shpjegon se çfarë do të thotë demokraci dhe qeverisje demokratike;
2. shpjegon rolin e autoriteteve legjislative, ekzekutive dhe gjyqësore;
3. thekson elementet e shtetit të së drejtës dhe parimet e qeverisjes së mirë;
4. njeh shkelje të keqpërdorimit të këtyre parimeve.

Nxënësi/nxënësjë zhvillon vetëdijen:

5. për nevojën e sundimit të ligjit dhe zhvillimit të një shteti juridik.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Demokracia dhe rregullimi demokratik (demokracia bashkëkohore, demokracia athinase, demokracia e drejtpërdrejtë dhe përfaqësuese, presidenciale dhe demokraci parlamentare, demokratike zgjedhjet, referendumi, e drejta e votës, qytetarët)	• Shpjegon ncionin e demokracisë. • Të bëjë dallimin ndërmjet demokracisë së drejtpërdrejtë dhe asaj përfaqësuese dhe të shpjegojë funksionimin e tyre. • Të bëjë dallimin ndërmjet demokracisë presidenciale dhe parlamentare dhe të shpjegojë funksionimin e tyre. • Përshkruan procesin e zhvillimit të zgjedhjeve demokratike. • Të bëjë dallimin ndërmjet demokracisë athinase dhe demokracive moderne.
• Ndarja e pushtetit (Kushtetuta, ligjet, pushteti, pushteti legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor, presidenti, kuvendi, deputetët, qeveria, ministra, gjykata, gjyqtarë, korrupsioni)	• Shpjegon rolin e Kushtetutës për funksionimin e shtetit. • Shpjegon ndarjen e pushtetit në legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor. • Emërton institucionet e qeverisjes dhe i krahason ato në bazë të kompetencave dhe funksioneve të tyre. • Jep shembuj të funksionimit të autoriteteve legjislative, ekzekutive dhe gjyqësore në interes të qytetarëve. • Jep shembuj të shpërdorimit të pushtetit.

• Sundimi i ligjit (barazia para ligjit, përgjegjësia para ligjit, ligjore e drejtë dhe e paanshme)	• Shpjegon rolin e ligjeve nga lashtësia deri në ditët e sotme. • Shpjegon nevojën për sundim të ligjit dhe sigurimin e sundimit të ligjit. • Shpjegon, nëpërmjet shembujve, elementët kyç të shtetit të së drejtës • (barazi para ligjit, llogaridhënie para ligjit, sistem ligjor i drejtë dhe i paanshëm, qasje në drejtësi dhe transparencë).
sistemi, qasje në drejtësi dhe transparenca)	• Jep shembuj të situatave të shkeljes së shtetit të së drejtës.
• Parimet e qeverisjes së mirë (përgjegjshmëri, transparencë, paanshmëri dhe përgjegjësi)	• Shpjegon, përmes shembujve, parimet e qeverisjes së mirë (llogaridhënia, transparenca, paanshmëria dhe përgjegjësia). • Jep shembuj të situatave kur institucionet shkelin parimet e qeverisjes së mirë.

Shembuj aktivitetesh

- Në një diskutim të hapur, nxënësit thonë se çfarë kuptojnë me nocionin demokraci dhe pse demokracia është e rëndësishme për të shoqërinë. Përmes pyetjeve të bëra nga mësimdhënësi duhet të konkludohet bashkërisht se në demokraci pushteti është në dorën e qytetarëve. Më pas ësimdhënësi shpjegon dallimet ndërmjet demokracisë së drejtpërdrejtë dhe asaj përfaqësuese dhe nxënësit, të ndarë në grupe të vogla, japin shembuj se kur në shkollat e tyre dhe kur në vendin tonë zbatohet demokracia e drejtpërdrejtë (p.sh. kur zgjedh presidentin e një komuniteti departamenti, domethënë kur zgjedh Presidentin e Shtetit), dhe kur është përfaqësues (p.sh., kur presidenti i bashkësisë së departamentit, kur i përfaqëson kryetari i bashkësisë së dikasterit, kur i përfaqëson ata në kuvend, kuvendin e dikasterit, kur i përfaqëson ato në kuvend para të tjerëve. në emër të qytetarëve). Pasi grupet të kenë paraqitur shembujt e tyre, hapet një diskutim përmes të cilit duhet të konkludohet se cili është ndryshimi në funksionimin e demokracisë së drejtpërdrejtë dhe asaj përfaqësuese.
- Mësimdhënësi organizon një debat me temën "Demokracia presidenciale dhe parlamentare": Nxënësit ndahen në katër grupe - dy duhet të përgatiten të argumentojnë për avantazhin e demokracisë presidenciale dhe dy të tjerët për avantazhin e demokracisë parlamentare. Gjatë përgatitjes, ata duhet të perceptojnë avantazhet dhe disavantazhet e të dy llojeve të demokracisë në mënyrë që të mund të theksojnë ato që janë në favor të "të tyre". Pastaj, një përfaqësues nga secili grup merr pjesë në një debat dhe të tjerët monitorojnë nëse janë thënë të gjitha argumentet. Në fund, përmbledhen ndryshimet midis dy llojeve të demokracive dhe mësimdhënësi jep shembuj të vendeve në botë që janë karakteristike për të dy llojet e demokracive.
- Nxënësit ndjekin një prezantim që përshkruan hapat në procesin e zhvillimit të zgjedhjeve demokratike për zgjedhjen e Kryetarit të vendit tonë. Më pas, të ndarë në grupe, ata përshkruajnë se si duhet zbatuar ai proces, hap pas hapi gjatë zgjedhjes së Kryetarit të komunitetit të dikasterit. Pasi grupet të kenë paraqitur dhe rakorduar hapat, diskutohet se sa në mënyrë konsistente zbatohen ato hapa në zgjedhjen e kryetarit të njësisë së komuniteteve të tyre dhe nëse jo, konstatohet se cilat janë pasojat e aplikimit jo konsistent.
- Nxënësit, të ndarë në grupe, bazuar në atë që kanë mësuar për demokracinë athinase, bëjnë krahasime me demokracitë moderne. Gjysma e grupeve rendisin ngjashmëritë dhe gjysma tjetër dallimet. Secili grup, njëri pas tjetrit, shkruan

në tabelë një ngjashmëri/ndryshim nën titullin përkatës (*Ngjashmëritë, d.m.th. Dallimet*), derisa të kenë shënuar gjithçka që kanë zbuluar, pa përsëritje. Së fundi, nxënësit që punuan për ngjashmëritë përmbledhin ndryshimet që kanë dalë nga të tjerët grupet, dhe ata që kanë punuar për ngjashmëritë dhe anasjelltas.

- Nxënësit ndahen në grupe dhe secili grup merr një kopje të Kushtetutës së vendit dhe detyrën e përgatitjes së një posteri (me tekst dhe foto) në të cilin do të renditen nenet e Kushtetutës që përcaktojnë aspekte të ndryshme, ku secili grup punon në një aspekt të veçantë, si më poshtë:

Grupi i 1: Thekson nenet e Kushtetutës që tregojnë se si është përcaktuar shteti dhe cilat janë vlerat e tij themelore.

(nga Përcaktimet bazë)

Grupi i 2: Thekson 5 nene (me zgjedhje) nga 10 të parët që kanë të bëjnë me liritë dhe të drejtat qytetare dhe politike (nga liritë dhe të drejtat

themelore të njeriut dhe qytetarit)

Grupi i 3 Thekson 5 nene (me zgjedhje) nga 10 të fundit që i referohen lirive dhe të drejtave civile dhe politike (nga liritë dhe të drejtat themelore të njeriut dhe qytetarit)

Grupi i 4: Thekson nga një nen secili që përcakton rolin e Kuvendit, Qeverisë dhe Kryetarit (nga Organizata e Qeverisë së Shtetit)

Grupi i 5: Thekson nga një nen secili që përcakton rolin e Gjyqësorit dhe Prokurorisë Publike (nga Organizata e Qeverisë së Shtetit).

Posterat varen në tabelë dhe secili grup ua paraqet të tjerëve. Në fund diskutohet për rolin e Kushtetutës për funksionimin e shtetit dhe konstatohet se Kushtetuta është një dokument bazë që përcakton parimet, strukturën dhe funksionimin e shtetit.

- Nxënësit, të ndarë në dyshe, marrin një grup fletësh dhe në secilën fletë shkruhet një nga shkronjat e mëdha të mëposhtme: L (për legjislativ), E (për ekzekutiv) dhe GJ (për gjyqësor). Mësimdhënësi/ja lexon fjali në të cilat renditen institucione të veçanta që janë bartëse të pushtetit legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor dhe/ose kompetencat/funksionet e tyre të veçanta. Pas çdo fjalie të lexuar, dyshet marrin fletën me shkronjën që mendojnë se i referohet fjalisë dhe pasi kanë dëgjuar përgjigjen e saktë, së bashku përcaktojnë se sa nga dyshet janë përgjigjur saktë. Në të njëjtën kohë, mësimdhënësi shkruan institucionin dhe kompetencën e tij në një nga tre fushate titulluara si Legjislativ, Ekzekutiv dhe Gjyqësor. Në fund zhvillohet një diskutim në të cilin nxënësit japin shembuj të funksionimit të pushtetit legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor në interes të qytetarëve dhe shembuj kur abuzohet me autoritetin.
- Nxënësit, nëpërmjet stuhisë së ideve, vënë në dukje rregullat që sigurojnë funksionimin e shkollës. Mësimdhënësi i tyre shkruan në tabelë dhe së bashku me nxënësit i grupojnë rregullat e organizimit të mësimi, për sjelljen e nxënësve, për sjelljen e mësimdhënësve etj. Në një diskutim të hapur nxënësit u përgjigjen pyetjeve: *Si do të funksiononte shkolla nëse nuk do të kishte rregulla? Si do të sillleshin nxënësit dhe mësimdhënësit? Sa nxënës do të mësuar në shkollë? Më pas mësimdhënësi pyet se si rregullat në shkollë janë të ngjashme me ligjet në vend dhe cila është ngjashmëria midis nevojës për rregulla për funksionimin e shkollës dhe ekzistimit të ligjeve për funksionimin e shteti.* Nxënësve u kujtohen ligjet në qytetërimet e lashta dhe pse janë miratuar dhe bashkërisht konkludojnë për rolin e ligjeve nga lashtësia deri në ditët e sotme, ndërsa mësimdhënësi thekson nevojën për shtetin e së drejtës dhe sigurimin e shtetit të së drejtës në kushtet moderne.

- Nxënësit, të ndarë në pesë grupe. Secili grup nxjerr një rrëshqitje nga gjithsej 5 ku janë shkruar elementë të shtetit të së drejtës: (1) barazia para ligjit, (2) llogaridhënia para ligjit, (3) sistemi ligjor i drejtë dhe i paanshëm, (4) qasja në drejtësi dhe (5) transparencë. Grupet hulumtojnë kuptimin e elementit "të tyre" të sundimit të ligjit në internet dhe të shpjegojnë përmes shembujve. Në të njëjtën kohë, ata nxjerrin shembuj të situatave nga jeta reale kur elementi "i tyre" i shtetit të së drejtës cenohet nga përfaqësues të qeverisë (ministri, deputeti, gjyqtari, polici). Secili grup bën një poster me shembuj që shpjegojnë elementin specifik të shtetit të së drejtës (përmes respektit dhe shkeljes). Posterat janë varur në një vend të dukshëm. Pas prezantimit të çdo posteri, nxënësve të tjerë u kërkohet të shtojnë shembuj që lidhen me elementin specifik.
- Nxënësit ndjekin prezantim që shpjegon parimet e qeverisjes së mirë (përgjegjshmëri, transparencë, paanshmëri dhe përgjegjësi). Nxënësve, të ndarë në dyshe, u jepet një fletë pune ku përshkruhen situata në të cilat institucione të ndryshme respektojnë ose shkelin parimet e qeverisjes së mirë: detyra e tyre është të identifikojnë parimin mbi të cilin ata i referohet secilës prej situatave të përshkruara pavarësisht nga parimi për të shkruar nëse situata përshkruan respektin e tij apo shkelje. Më pas me ndihmë të mësuesit kontrollon dhe korrigjon përgjigjet. Në fund, nxënësit kanë mundësinë të listojnë shembuj të tjerë që vetë i kanë parashikuar.

GJITHËPËRFSHIRJA, BARAZIA GJINORE / NDJESHMËRIA, INTERKULTURALITETI DHE INTEGRIMI NDËRLËNDOR

Mësimdhënësi siguron gjithëpërfshirje duke i përfshirë të gjithë nxënësit në të gjitha aktivitetet gjatë orës së mësimi. Në të njëjtën kohë, ai i mundëson secilit fëmijë të angazhohet në mënyrë njohëse dhe emocionale përmes përdorimit të qasjeve të përshtatshme metodike (individualizimi, diferencimi, puna në grup, mbështetja e shokëve të klasës). Kur punon me nxënësit me aftësi të kufizuara, ai zbaton një plan arsimor individual (me rezultate mësimore të personalizuar dhe standarde vlerësimi) dhe sa herë që është e mundur përdor mbështetje shtesë nga persona të tjerë (asistentë personalë dhe arsimorë, ndërmjetës edukativë, mësues vullnetarë dhe profesionistë nga shkollat me qendër burimore). Ai monitoron rregullisht të gjithë nxënësit, veçanërisht ata nga grupe të cënueshme, në mënyrë që të jetë në gjendje të identifikojë menjëherë vështirësitë e të nxënësve, t'i inkurajojë dhe mbështesë ata në arritjen e rezultateve të nxënësve.

Gjatë realizimit të активитетевë mësimdhënësi i trajton në mënyrë të barabartë djemtë dhe vajzat, duke u kujdesur që të mos u caktojë role të stereotipizuara gjinore. Gjatë formimit të grupeve të punës, ai përpaket të sigurojë një ekuilibër në aspektin gjinor. Kur zgjedh materiale shtesë mësimore, ai përdor ilustrime dhe shembuj që janë me ndjeshmëri gjinore dhe etnike/kulturore dhe inkurajojnë barazinë gjinore, domethënë promovojnë ndërkulturalizmin.

Çdo herë kur është e mundur, mësimdhënësi përdor integrimin e temave/përmbajtjes/nocioneve në planifikimin dhe zbatimin e mësimdhënies. Integrimi i lejon nxënësit të përfshijnë këndvështrimet e lëndëve të tjera në atë që mësojnë në këtë lëndë mësimore dhe të lidhin njohuritë nga fusha të ndryshme në një tërësi.

VLERËSIMI I ARRITJEVE TË NXËNËSVE

Për t'i mundësuar nxënësve arritjen e standardeve të pritura të vlerësimit, mësimdhënësi monitoron vazhdimisht aktivitetet e nxënësve gjatë mësimdhënies dhe mësimnxënies dhe mbledh informacion për përparimin e secilit nxënësi. Për pjesëmarrjen në aktivitete, nxënësit marrin informatë kthyesë që tregojnë nivelin e suksesit në realizimin e aktivitetit/detyrës dhe jepen udhëzime për përmirësim (vlerësim formativ). Për këtë qëllim mësimdhënësi monitoron dhe vlerëson:

- përgjigjet me gojë për pyetjet e bëra nga mësimdhënësi ose shokët e klasës;
- aktivitetet kërkimore për mbledhjen e të dhënave;
- krijimet (prezantime multimediale, postera, broshura dhe lloje të tjera prezantimesh);
- kontributin në punën në grupe të vogla;
- detyrat e shtëpisë dhe;

